

פְּרִישָׁת

וּיְרָא

©

כל הזכויות שמורות
מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים

ת.ד. 34055 ירושלים 91340

תִּכְוֵן הָעֲנִינִים

פָּרֶק יח

7..... אֲבָרָהּם מְכַנִּים אֲזָרְחִים

25..... תִּפְלַת אֲבָרָהּם עַל אֲנָשֵׁי סְדוּם

פָּרֶק יט

35..... הִצֵּלַת לֹוֹט מִן הַהִפְכָּה

פָּרֶק כ

51..... אֲבָרָהּם בְּגָרֵר

פָּרֶק כא

67..... הִלְדַּת יִצְחָק

77..... גְּרוֹשׁ יִשְׁמַעֵאל

89.....אֲבָרָהֶם פֹּרֵת בְּרִית עִם אַבְיִמֶלֶךְ

פָּרָק כֵּב

99.....עֲקֵרֶת יִצְחָק

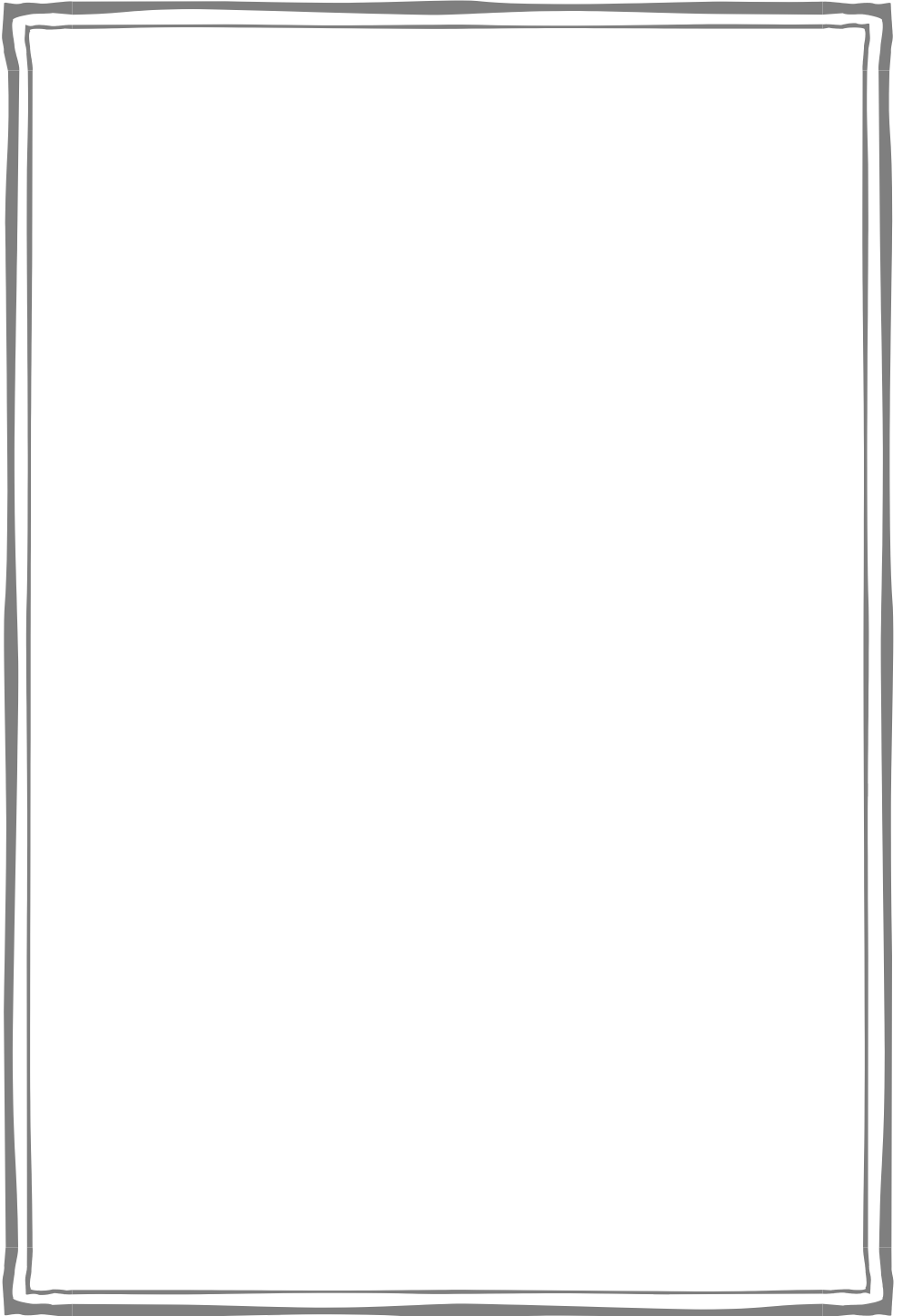
115.....סִבּוּם לְפָרְשׁוֹת לֶךְ לֶךְ - וַיֵּרָא

פרק יח

(פסוקים א–טו)

אַבְרָהָם מַכְנִיס אֶזְרָחִים

פְּרִשֶׁת וַיֵּרָא

אַבְרָהָם מְכַנֵּס אוֹרְחִים

(פְּרָק יח, פְּסוּקִים א-טו)

“וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בַּאֲלֵנֵי מִמְרָא” (פְּסוּק א)

בְּזִמְן שֶׁהָיָה אַבְרָהָם חוֹלָה וְחָלַשׁ אַחֲרֵי שְׁנַמּוּל, נִרְאָה אֵלָיו ה' כְּדֵי לְבַקֵּר אוֹתוֹ וְלִשְׂאֵל בְּשָׁלְמוֹ.

בְּאוֹתוֹ יוֹם לֹא הִגִּיעוּ אוֹרְחִים לְאַהֲלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם.

מִדּוּעַ לֹא הִגִּיעוּ אוֹרְחִים, הֲרֵי בְּכָל יוֹם וַיִּזְכֹּר עוֹבְרֵי דְרָכִים רַבִּים הָיוּ נִכְנָסִים לְאַהֲלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם כְּדֵי לֶאֱכֹל, לְשִׁתּוֹת וְלִנְוֹחַ?

בְּאוֹתוֹ יוֹם הִיָּתָה שְׁמֵשׁ חֲזָקָה מְאוֹד, וְאֲנָשִׁים לֹא הִעִזוּ לְלַכֵּת בְּדְרָכָיו.

אַבְרָהָם הָיָה זָקֵן וְחָלַשׁ מְאוֹד. מָה עָשָׂה בְּיוֹם חֵם זֶה?
הָאֵם שָׁכַב וְנָח בְּמִטָּתוֹ?

נֶאֱמַר:

“וַהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל בְּחֵם הַיּוֹם”

אֲבָרְהֵם הַתְּאֵמֵן מְאֹד לְשִׁבְתָּ בַּפֶּתַח כְּדֵי לְחַפֵּשׂ
אוֹרְחִים, אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה חֵלֶשׁ וְהַחִם הָיָה גְדוֹל.

”וַיִּשָּׂא עֵינָיו” (פְּסוּק ב)

הוא הסתפל היטב לְכָל הַצְּדָדִים וְאָף נָשָׂא אֶת עֵינָיו
לְמַרְחָקִים, אוֹלֵי סוּף סוּף יִמְצָא אֲנָשִׁים שְׂיֻכָּל לְהִיטִיב
עִמָּם.

”וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו”

📖 "נֹצְבִים" - עוֹמְדִים.

אֲנָשִׁים אֵלוֹ הָיוּ מְלֹאכִים שֶׁה' שְׁלַח כְּדֵי לְבַשֵּׁר לְשָׂרָה
עַל הַלֵּדֶת יִצְחָק, כְּדֵי לְרַפֵּא אֶת אֲבָרְהָם וּכְדֵי לְהַפְּנֵךְ אֶת
סְדוֹם.

אֲבָרְהָם לֹא יָדַע שֶׁהֵם מְלֹאכֵי ה' מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ נֹרְאִים
כְּאֲנָשִׁים.

”וַיִּרְא וַיִּרְץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהֶל”

📖 "וַיִּרְא" - רָאָה. "וַיִּרְץ" - רָץ. "לְקִרְאָתָם" - אָלֵיהֶם.

אֲבָרְהָם שָׂמַח מְאֹד כִּפְאֲשֶׁר רָאָה אֶת שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים,
וְלִכְּנֹךְ רָץ לְקִרְאָתָם.

האם קל היה לאֲבָרְהָם לרוץ ?

נדאי שלא. אברהם כבר היה זקן, בן תשעים ותשע, ומכיוון שקיים מצוות ברית מילה היה צדין חלש.

מה נתן לאברהם כח לרוץ?

אברהם אהב מאוד את הבריות ורצה להיטיב עמן. כשראה את האנשים שמח שמחה רבה, התגבר על חלשתו הגדולה ורץ.

“וישתחו ארצה”

אברהם נתן כבוד לארחיו ובעונה גדולה השתחוה להם אף על פי שחשב שהם כנענים.

“ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך”

אל נא תעבר על עבדך” (פסוק ג)

📖 "נא" - בבקשה.

אברהם דבר עם אורחיו בכבוד רב - הוא קרא להם אדונים ודבר בלשון בקשה - “נא”.

“יקח נא מעט מים” (פסוק ד)

אברהם הציע לאורחיו מים כדי שירחצו רגליהם וירגישו נקים ורעננים.

”והשענו תחת העץ”

מדוע אברהם לא הכניס את האנשים אל האהל?

מפני שבאהל היה חם מאוד ואלו תחת העץ היה צל ונשבה רוח נעימה.

”ואקחה פת לחם” (פסוק ה)

אברהם היה ענו וְלֹא הִתְגַּאָּה בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, לְכֵן אָמַר מֶעַט - פַּת לֶחֶם; וְנָתַן הַרְבֵּה - חֶלֶב, חֲמָאָה וּבֶן בְּקָר.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”צדיקים - אומרים מעט ועושים הרבה”.

אברהם גם חשש שאם יציע להם סעדה גדולה, הם לא יסכימו להשאיר, כי לא ירצו להטריח אותו.

”וימהר אברהם האהל אל שרה” (פסוק ו)

אברהם התגבר על חלשתו, מהר בשמחה אל האהל ובקש משרה להכין סעדה לאורחים הרעבים.

”ויאמר מהרי”

אברהם רצה להכין את הסעדה במהירות מפני שאורחיו היו רעבים, לכן זרז גם את שרה.

”שֵׁלֶשׁ סָאִים קִמַּח סֵלֶת”

📖 "סָאִים" - כַּמּוֹת גְּדוּלָה. "סֵלֶת" - קִמַּח נָקִי.

מדוע צָוָה אֲבָרְהָם אֶת שָׂרָה לְלוּשׁ כַּמּוֹת כֹּה גְדוּלָה שֶׁל קִמַּח ?

אֲבָרְהָם רָצָה שְׂיִהְיֶה שְׂפַע שֶׁל עוֹגוֹת, כְּדֵי שֶׁהָאוֹרְחִים יוּכְלוּ לְאָכַל כְּפִי רְצוֹנָם.

כִּךְ הָיָה אֲבָרְהָם נוֹהֵג תָּמִיד, הוּא הָיָה מְהֵרָה בְּמַצֹּת הַכֹּנָסֶת אוֹרְחִים וּמוֹצִיא כֶּסֶף רַב כְּדֵי לְדַאֵג לְהַרְגִּישָׁתָם הַטּוֹבָה שֶׁל אוֹרְחָיו הַרְבִּים.

”קִמַּח סֵלֶת”

אֲבָרְהָם רָצָה לְתַתּ לְאוֹרְחָיו מְאֹפָה טוֹב וּמְשַׁבַּח, לְכֵן בִּקֵּשׁ מִשָּׂרָה לְלוּשׁ קִמַּח סֵלֶת - קִמַּח נָקִי וּמִבְּחָר שֶׁנִּפְּו אוֹתוֹ הֵיטֵב.

”לוּשֵׁי וְעִשֵׂי עוֹגוֹת”

אֲבָרְהָם בִּקֵּשׁ מִשָּׂרָה לְאֹפּוֹת עוֹגוֹת כְּדֵי לְשַׂמַּח אֶת לִבָּם שֶׁל הָאוֹרְחִים.

שָׂרָה עָשְׂתָה כְּרָצוֹן בְּעֵלְהָ וּלְשָׂה כַּמּוֹת גְּדוּלָה זוֹ שֶׁל קִמַּח סֵלֶת לְמֵרוֹת הַיּוֹתֵה בֵּת שְׂמוֹנִים וְתִשְׁעִים, מִפְּנֵי שְׂגָם הִיא שְׂמַחָה מְאוּד לְהִיּוֹת שְׂתַפָּה בְּמַצֹּת הַכֹּנָסֶת הָאוֹרְחִים.

”וְאֵל הַבְּקָר רָץ אַבְרָהָם” (פְּסוּק ז)

אַבְרָהָם לֹא צָנָה אֶת אֶחָד מֵעֲבָדָיו לְרוֹץ אֶל הַבְּקָר. הוּא רָצָה מְאֹד לְדַאֵג בְּעֲצָמוֹ לְאוֹרְחָיו וּלְכַן הִתְגַּבֵּר עַל מְכַאוֹבָיו וְהוֹסִיף לְרוֹץ. הוּא מֵהָר אֶל הַבְּקָר כְּדֵי לְהִבְיֵא עֵגֶל לְאוֹרְחָיו.

”וַיִּקַּח בֶּן בְּקָר רֶדֶד וְטוֹב”

📖 "בֶּן בְּקָר" - עֵגֶל.

אַבְרָהָם לֹא הִסְתַּפֵּק בְּמִנַּת בֶּשֶׂר אַחַת לְכָל אוֹרְחָיו, אֲלָא הִכִּין אֶכָּל בְּעֵין יָפָה.

הוּא צָנָה לְהִכִּין עֵגֶל שְׁלָם כְּדֵי שְׁלַכְּל אֶחָד תְּהִיָּה מִנָּה גְדוֹלָה וַיִּוֹכַל לְאַכֹּל בְּרוֹחַ.

אַבְרָהָם אִף דָּאָג שֶׁהַבֶּשֶׂר יִהְיֶה מְבַחָר, לְכַן לָקַח עֵגֶל שְׁבִשְׁרוֹ כִּי יוֹתֵר וְלֹא פָּרָה, וְדָאָג שֶׁעֵגֶל זֶה יִהְיֶה מְשַׁבַּח.

”וַיִּתֵּן אֵל הַנְּעָר”

אַבְרָהָם נָתַן לְנְעָר לְשַׁחֵט וּלְבַשֵּׁל אֶת בֶּן הַבְּקָר כְּדֵי שְׁגַם הַנְּעָר יִשְׁתַּתֵּף בְּמִצְוָה.

בְּזִמְנֵי שֶׁהַנְּעָר הִכִּין אֶת הַבֶּשֶׂר, יְכוּל הָיָה אַבְרָהָם לְשַׁבַּח עִם אוֹרְחָיו.

”וַיִּקַּח חֲמֵאָה וְחִלָּב” (פְּסוּק ח)

אֲבָרְקֶהֶם לֹא הִסְתַּפֵּק בְּמִים אֶלָּא הִגִּישׁ חֲמָאָה מְשֻׁבַּחַת
וְחָלַב מְרֻנָּה.

הוא נתן לְאוֹרְחִים לְשִׁתּוֹת מִן הַחֶלֶב וּלְאַחַר מִכֵּן הִגִּישׁ
לָהֶם אֶת הַבָּשָׂר.

הֵאֵם אֲבָרְקֶהֶם יָשֵׁב עִם הָאֲנָשִׁים תַּחַת הָעֵץ ?

נֹאמֵר בַּפְּסוּק:

”וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ”

📖 "עֲלֵיהֶם - לְיָדָם.

אֲבָרְקֶהֶם עֹמֵד פְּדֵי לְשִׁרְתָּ אֶת אוֹרְחָיו וּלְהִגִּישׁ לָהֶם מִן
הַמֵּאֲכָלִים הַשּׁוֹנִים.

”וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁר־”

וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל” (פְּסוּק ט)

📖 "אֵיךְ" - אֵיפֹה.

שָׂרָה הִיָּתָה צְנוּעָה, בְּמִשְׁךָ כָּל זְמַן הַסְּעָדָה הִיא יֹשֶׁבֶת
בְּתוֹךְ הָאֵהָל.

מִי הָיוּ הָאוֹרְחִים שֶׁהִתְאַרְחוּ אֲצֵל אֲבָרְקֶהֶם ?

אוֹרְחִים אֵלֶּה לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים, אֶלָּא מְלֹאכִים.

הם באו לבשר לשרה בשורה חשוכה מאוד, בשורה שצפתה לה והתפללה עבורה שנים רבות.

ומהי הבשורה?

“ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה

והנה בן לשרה אשתך” (פסוק י)

📖 "אשוב" - אחר. "כעת חיה" - בזמן הזה.

בשנה הבאה יולד לשרה בן. בבן זה תתקיים הכטחת ה' לאברהם "ואעשך לגוי גדול".

בשורה זו היתה מיעדת לשרה, פי לאברהם כבר אמר ה': "אבל שרה אשתך ילדת לך בן".

“ותצחק שרה בקרבה לאמר

אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן” (פסוק יב)

📖 "בקרבה" - בלבה. "בלתי" - שהייתי זקנה. "עדנה" - נהייתי צעירה.

שרה צחקה ואמרה בלבה: הרי אני כבר זקנה מאוד, היתכן שבגיל כזה אשוב להיות כאשה צעירה ואלד ילדים?!

האם שרה ידעה שהאיש המבשר לה על הילדת בנה הוא מלאך ה'?

נדאי שלא. אם שרה היתה יודעת, נדאי לא היתה צוחקת.

”ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה” (פסוק יד)

שרה היתה צריכה לקבל את הברכה אף שחשבה שאורחים אלו הם בני אדם. היא היתה צריכה להתפלל שדבריהם יתקיימו. לכן שאל ה' את אברהם, למה צחקה שרה.

”היפלא מה דבר” (פסוק יד)

הישנו דבר שה' אינו יכול לעשות? ! הלא ה' ברא את השמים ואת הארץ, את היים ואת כל אשר בם. הוא מחיה את הבל, והוא עושה נפלאות גדולות לבדו. וכי לא יוכל ה' לתת לשרה בן? !

”למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן”

📖 "מועד" - זמן. "כעת" - בזמן הזה.

בשנה הבאה אשוב אליך בזמן הזה ולשרה כפר יהיה בן.

”ותכחש שרה לאמר לא צחקתי” (פסוק טו)

📖 "ותכחש" - הסתייבה את האמת.

שָׂרָה לֹא יָדְעָה שֶׁה' הוּא שֹׁאֵמֵר לְאַבְרָהָם שֶׁהִיא צָחֻקָה,
הִיא חֲשָׁבָה שֶׁאַבְרָהָם פָּנָה אֵלֶיהָ כִּי רָאָה אוֹתָהּ צוֹחֻקָת,
וְאָז הִסְתִּירָה אֶת הָאֱמֶת שֶׁצָּחֻקָה.

”כִּי יֵרָאֶה”

שָׂרָה הִיָּתְהָ צִדִּיקָת וְכֹאֲשֶׁר הִבִּינָה שֶׁטָּעָתָה בְּכֶן שֶׁצָּחֻקָה
הִתְבַּיְשָׁה מְאֹד בְּהִתְנַהֲגוּתָהּ, וּמְרַב בּוֹשָׁה פְּחָדָה
לְהוֹדוֹת לְאַבְרָהָם וְלוֹמַר שֶׁאֵכֵן צָחֻקָה.

בְּאוּרֵי מַלְיָם

נָא - בְּבִקְשָׁה

אֲלוֹנֵי מִמְרָא - מְקוֹם לֵיד חֲבָרוֹן

מוֹצֵא חֵן - מִי שְׂאוֹהֲבִים אוֹתוֹ

לְשֵׁאת עֵינַיִם - לְהִסְתַּכֵּל לְמַרְחָק

אֵל תַּעֲבֹר מַעַל - אֵל תִּלְכוּ מִמְּנֵי

נֹצְבִים - עוֹמְדִים

פֶּת לֶחֶם - חֲתִיכָה, פְּרוֹסֵת לֶחֶם

וַיִּשְׁתַּחֲוּ - הִשְׁתַּחֲוָה

לִסְעוֹד אֶת הַלֵּב - לְאָכֹל

אֶרְצָה - אֵל הָאֶרֶץ

וּלְשֵׁב עַ

אֲדֹנָי - אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים לִי

כִּי עַל כֵּן - כִּי לָכֵן

כֵּן תַעֲשֶׂה - כִּךָ תַעֲשֶׂה

הָאֵל הֵלֵה - אֵל הָאֵלֵה

סָאָה - כַּמּוֹת גְּדוּלָה

סֹלֶת - קֶמַח מְעֻלָּה

לְלוּשׁ - לַעֲרַבֵב מִיָּם וְקֶמַח

בָּקָר - פְּרוֹת וּשְׁוֹרִים

בֶּן בָּקָר - עֵגֶל

נֶעַר - יֶלֶד בּוֹגֵר

אִיָּה - אִיפֹה

אָשׁוּב - אֶחְזֹר

עַת - זְמַן

בָּא בַיָּמִים - זָקַן

חֲדַל - הִפְסִיק

אֲרַח כְּנָשִׁים - דָּרַךְ

הַנָּשִׁים שְׂיֻלְדוֹת

בְּקִרְבָּה - בְּתוֹכָהּ, בְּלִבָּהּ

בְּלוּי - יָשָׁן

בְּלוּי - נְהִיִּיתִי זְקֵנָה

עֲדָנָה - רַכּוֹת, צְעִירוֹת

אָמְנָם - בְּאֵמֶת

הִיפְלֵא - וְכִי אִינוּ יְכוּלִים

מוֹעֵד - זְמַן

כָּעַת - בְּזְמַן הַזֶּה

וְתַכַּחֵשׁ - הִסְתִּירָה אֶת

הָאֵמֶת

יָרָאָה - פָּחַדָּה

מקורות לפרק יח (פסוקים א-טו)

פסוק א: התגלות ה' לאברהם כדי לבקרו - רש"י (על פי בבא מציעא פו ע"ב): "וירא אליו - לבקר את החולה... יום שלישי למילתו היה, ובא הקדוש ברוך הוא ושאל בשלמו".

הימנעות האורחים מלבוא בגלל החום - רש"י: "כחם היום - הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים".

ישיבת אברהם בפתח כדי לחפש אורחים - רש"י: "לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו".

פסוק ב: "וירא וירץ לקראתם" - ראייה מלשון התבוננות - רש"י: "ושני לשון הבנה, נסתכל שהיו נצבים במקום אחד והבין שלא היו רוצים להטריחו".

אברהם אבינו הכניס אורחים מתוך אהבת הבריות - שיחות הרב צבי יהודה (עמ' 169): "צריך לזכור שאברהם אבינו היה ענק, אברהם אבינו מתוך שאהב את המקום אהב את הבריות... וכבר בהתחלת פרשתנו מתגלית אהבה זו לכל בהכנסת אורחים...".

התגברות אברהם על הקשיים בגלל רצונו להיטיב - על פי רמב"ן (פסוק ז): "להגיד רב חשקו בנדיבות, כי האדם הגדול אשר היו בביתו שמונה עשר ושלוש מאות איש שולף חרב, והוא זקן מאד וחלוש במילתו, הלך הוא בעצמו... ולא עשה כל זה על ידי אחד ממשרתיו העומדים לפניו".

ענותנותו של אברהם - רלב"ג: "ראוי לאדם להתנהג בענוה... הלא תראה שאברהם אבינו עם גודל מעלתו רץ לקראת אלו האנשים... והשתחוה להם וקרא עצמו עבד להם".

פסוק ג: "אדני" - אדונים שלי - רש"י בפירושו הראשון: "...וקראם כולם אדונים... ובלשון זה הוא חול".

פסוק ד: רחיצת רגליים לשם רענון ושיבה תחת העץ כדי ליהנות מן הרוח - רמב"ן (פסוק ג): "לרחץ רגליהם מעט מפני החם, לתת מים קרים על נפש עייפה, וישענו תחת העץ לרוח היום...".

פסוק ה: צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה - בבא מציעא (פז ע"א).

טעם הדבר - א. כדי לא להתגאות - כך משמע מדברי רבנו יונה בפירושו על מסכת אבות (פ"א, מ"ט): "והוא מדרך המוסר והחסידות". **ב. כדי שיסכימו להשאר לסעודה - רלב"ג:** "כי בזה יסכימו יותר לקבל טובתו ולא יכבד עליהם".

פסוק ו: הכנת מאפה משובח מסלת - האברבנאל: "שהוא המובחר והנקי מקמח, כדי שיהיה מאכלם יותר נכבד וערב".

אברהם בעצמו השתתף בהכנת הסעודה מתוך רצון להיטיב - על פי דברי הרמב"ן המובאים למעלה (בפסוק ב).

הכנת מאכלים בכמות גדולה בעין יפה - עקדת יצחק: "ואל הבקר רץ אברהם - והיה מנדבת לכו לשחוט בן בקר אחד לצורך ג' אנשים אשר יספיק להם טלה חלב או כבש אחד".

השתתפות הנער במצוה - רש"י: "אל הנער" - זה ישמעאל, לחנכו במצוות."

פסוק ח: הגשת החלב והחמאה כדי לענג את אורחיו ולכבדם - עקדת יצחק: "ויקח חמאה וחלב לכבוד ותענוג."

אברהם נתן קודם חלב ואחר כך בשר - בכור שור: "חמאה וחלב ואחר כך בן הבקר, שלא לאכול החלב אחר הבשר, כי שומר מצוות היה אברהם אבינו."

עמידת אברהם על האנשים כדי לשרתם - לפי תרגום יונתן ואונקלוס: "והוא משמש קדמיהון". ורלב"ג כתב: "שראוי למי שיקרא האנשים לבוא אל ביתו שלא יעלים עיניו מהשגיח בעניינם באכלם עמו, לראות אם יחסר להם דבר..."

שלושת האנשים ישבו ואכלו מן הסעודה - כך פשוטו של מקרא, וכך כתב החזקוני: "נמצא בהגדה שאכלו... שאמר הקב"ה למלאכים, תינוק הנמול בבית ישראל משמרה יותר מכם, שאכלתם בשר בחלב".

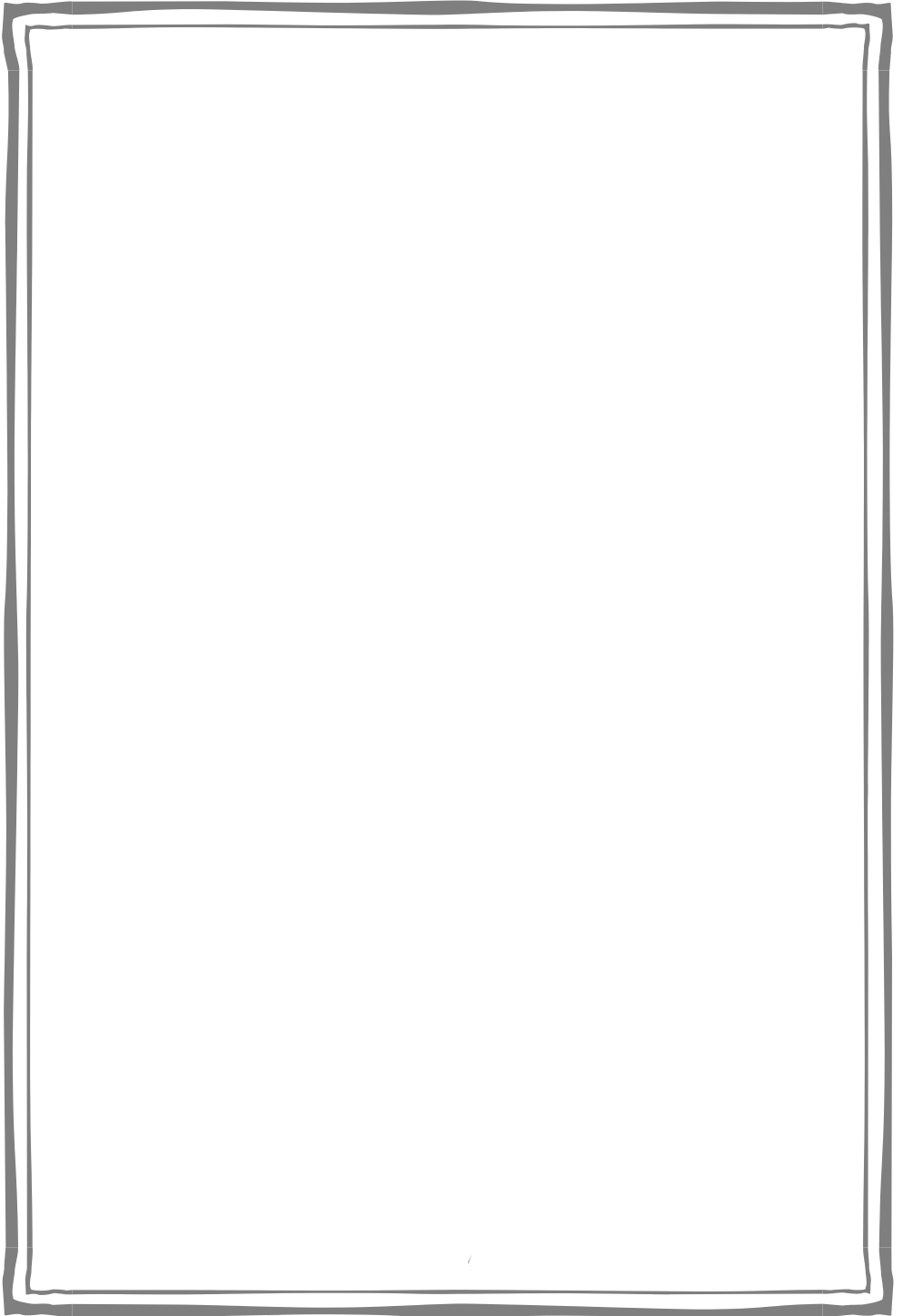
פסוק ט: צניעותה של שרה - רש"י: "צנועה היא".

פסוק יב: כששרה צחקה היא לא ידעה שהאורחים מלאכים - רמב"ן: "והנראה בעיני כי המלאכים האלה הנראים כאנשים באו אל אברהם... ושרה שומעת ולא ידעה כי מלאכי עליון הם".

פסוק יג: שרה היתה צריכה לקבל ברכת האנשים - רמב"ן: "והקב"ה האשים אותה לאברהם, למה היה הדבר נמנע בעיניה וראוי לה שתאמין, או שתאמר, אמן כן יעשה ה'".

פסוק טו: אי ידיעת שרה בתוכחתו של ה' - רמב"ן: "ותכחש שרה לאמר - ... חשבה שאברהם בהכרת פניה יאמר כן".

פסוק טז: יראתה של שרה מרוב בושה - אור החיים: "יש לך לדעת כי העבד הנאמן הירא את רבו ושגה ועשה דבר בלתי מתקן ויוכיחנו רבו על אשר עשה, כשיגדל בלבו הפלגת המורא על אשר עבר רצון אדונו, לא יעצור כח להודות על אשר עשה להפלגת המורא ויכחיש...".

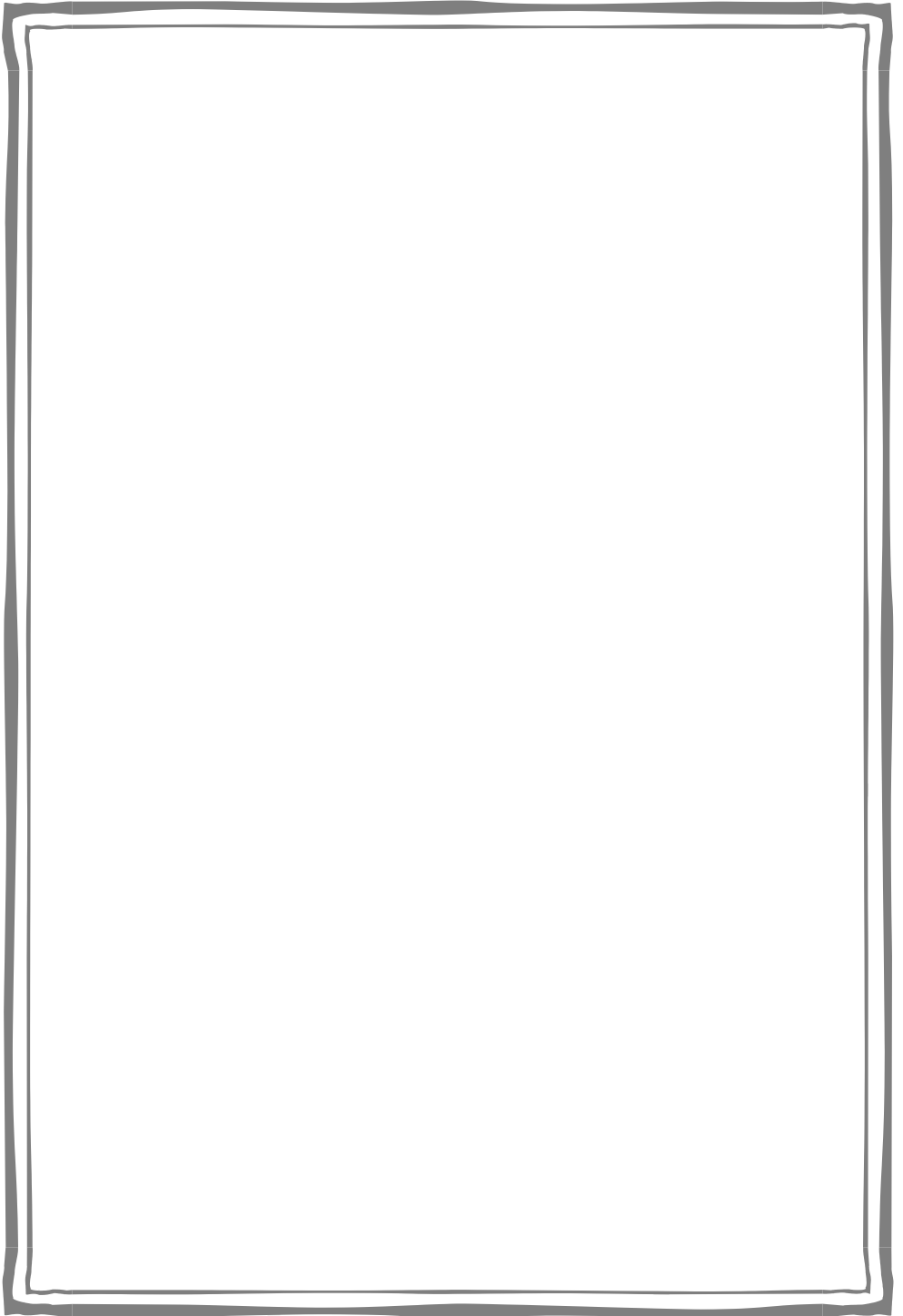

פרק יח

(פסוקים טז-לג)

תְּפִילַת אַבְרָהָם

עַל אַנְשֵׁי סְדוּם

תפלת אברהם על אנשי סדום

(פְּרָק יח, פְּסוּקִים טז-לג)

"וַאֲבֹרְהֶם הֵלֶךְ עִמָּם לְשַׁלְּחֵם" (פְּסוּק טז)

אברהם הלך עם האורחים כדי ללוות אותם ולתת להם הרגשה טובה ובטוחה בהמשך דרכם.

אברהם הלך ללוותם דרך ארצה, אף על פי שהיתה שמש חזקה ולמרות היותו זקן וחלש.

"וה' אמר המכסה אני מאברהם

אשר אני עשה" (פְּסוּק יז)

📖 "המכסה" - האם אסתר, האם ל' א אגלה?

אהבת ה' לאברהם היתה גדולה מאוד, עד כדי כך שה' לא רצה להפך את סדום בלי לגלות זאת לעבדו האהוב והנאמן.

"כי ידעתיו למען אשר יציה את בניו

ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'

לעשות צדקה ומשפט" (פְּסוּק יט)

ה' יודע שְמֵרֵב אֶהְבְּתוּ שֶׁל אֲבָרְהָם אֵלָיו, הוּא יִלְמַד אֶת בְּנָיו
וְאֵת בְּנֵי בֵיתוֹ, לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ ה' וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂים טוֹבִים
וַיִּשְׁרִים.

וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקָת סֹדִם וְעַמְרָה כִּי רַבָּה

וַחֲטָאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד" (פְּסוּק כ)

📖 "זעקה" - צעקה.

אֲנָשֵׁי סֹדִם הָיוּ גּוֹזְלִים זֶה מִזֶּה אֶת הָרְכוּשׁ, וְלִנְגְּזִים
הַמְּסֻכָּנִים שֶׁזָּעְקוּ מְרֹב צַעַר, אִף אֶחָד לֹא רָצָה לַעֲזֹר.

אֲנָשִׁים רַבִּים צָעְקוּ בְּסֹדִם בְּמִשְׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת.

"אֲרֹדָה נָא וְאֲרֹאָה

הַכֹּצְעָקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כְלָה" (פְּסוּק כא)

ה' אומר שִׁירָד לְסֹדִם וַיִּרְאָה, וְאִם בְּאֵמֶת צָעֲקַת הָעִיר
כָּל כֶּךָ גְּדוּלָה הוּא יִכְלֶה אֶת כְּלָם.

הָאִם אֲבָרְהָם שָׁמַח כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁהִרְשָׁעִים יְמוּתוֹ?

וְדַאי שְׁלֵא. אֲבָרְהָם אָהַב אֶת הַבְּרִיּוֹת וְלֹא רָצָה שְׁיָמוּתוּ.

אֲבָרְהָם הִצְטַעַר מְאֹד כַּאֲשֶׁר שָׁמַע שֶׁה' רוֹצֵה לְהַעֲנִישׁ
אֶת אֲנָשֵׁי סֹדִם, וְנִגַּשׁ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים.

”וַיִּגַשׁ אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר

הֵאָף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע” (פְּסוּק כג)

📖 ”הֵאָף” - הָאֵם גַּם. ”תִּסְפָּה” - תַּמִּית.

אֲבָרְהָם קָנָה שְׁהֲצַדִּיקִים יוֹכִיחוּ אֶת הַרְשָׁעִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם, עַד שֶׁהֵם יָבִינוּ שְׁחַטְאֲתָם גְּדוּלָּה וַיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל מַעֲשֵׂיהֶם.

”אוֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר

הֵאָף תִּסְפָּה וְלֹא תִשָּׂא לְמָקוֹם

לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּה” (פְּסוּק כד)

📖 ”וְלֹא תִשָּׂא” - לֹא תִסְלַח. ”לְמַעַן” - בְּשִׁבִיל. ”בְּקִרְבָּה” - בְּתוֹכָה.

הָאֵם לֹא תִסְלַח לְאִנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּזִכּוֹת חַמְשִׁים הַצְדִּיקִים שֶׁבְּתוֹכָם ? !

מָה עָנָה ה' לְאַבְרָהָם ?

”וַנִּשְׂאֲתִי לְכָל הַמָּקוֹם בְּעִבּוֹרָם” (פְּסוּק כו)

📖 ”וַנִּשְׂאֲתִי” - אִסְּלַח.

אִסְּלַח לְכָל אִנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּגִלּוֹל חַמְשִׁים הַצְדִּיקִים.

ה' הוא חנוּן וְרַחוּם וְלֹא תִפְיץ (רוּצָה) בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי
אִם בְּשׁוּבוֹ מִדְרָכּוֹ הַרְעָה.

הַמְּשִׁיךְ אֲבָרְהָם וְאָמַר:

”הִנֵּה נָא הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר אֶל אֱ-דֹנָי

וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר” (פְּסוּק כז)

📖 ”הוֹאֵלְתִי” - דִּבְרַתִּי הִרְבֵּה.

אֲבָרְהָם דִּבֵּר בְּעַנְוָה גְדוֹלָה אֶל ה'.

הוא לא התגאה במעשיו הטובים, אלא החשיב את
עצמו כְּעֹפֵר וְאֹפֵר שְׂאִינוֹ רְאוּי לְעַמֵּד וּלְדַבֵּר שׁוּב לְפָנָי
ה', שהיא שופט כל הארץ.

מדוע המשיך אברהם לדבר עם ה' פעם נוספת?

אברהם דאג שְׂמָא לֹא יְהִי חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּעִיר, וְלָכֵן
הַמְּשִׁיךְ לְהִתְחַנֵּן:

”אִילֵי יַחְסְרוּן חַמְשִׁים הַצְּדִיקִים חַמְשָׁה” (פְּסוּק כח)

📖 ”יַחְסְרוּן” - יְהִי חֲסָרִים.

אף לאחר שִׁבְקָשׁ פְּעֻמִּים, לֹא הִפְסִיק אֲבָרְהָם בְּתַפְלָתּוֹ,
אֶלָּא הַמְּשִׁיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְאָמַר:

"אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבַּעִים" (פְּסוּק כט)

📖 "יִמְצְאוּן" - יְהוָה.

כִּן הַמְּשִׁיךְ אֲבָרְהָם לְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ מֵה' פַּעַם אַחַר
פַּעַם:

"אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים..."

אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים" (פְּסוּקִים ל-לא)

אֲבָרְהָם לֹא הִפְסִיק בְּתַפְלָתוֹ עַד שֶׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה
צְדִיקִים:

"אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה" (פְּסוּק לב)

אֲפֹלוּ הֵם מַעֲטִים, הִצֵּל בְּזָכוֹתֶם אֶת כָּל אֲנָשֵׁי סְדוּם!

ה' הִזָּה מוֹכֵן לְהִצִּיל אֶת כָּל הָעִיר אֲפֹלוּ בְּשִׁבִיל עֲשָׂרָה
צְדִיקִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנוּן.

כִּמָּה פְּעָמִים הִתְחַנֵּן אֲבָרְהָם לִפְנֵי ה' עַל סְדוּם?

שֵׁשׁ פְּעָמִים הִתְחַנֵּן אֲבָרְהָם, וּבְכֹל אַחַת מִן הַפְּעָמִים
אָמַר לוֹ ה' שִׂישָׂא וַיִּסְלַח לְעִיר בְּעִבּוֹר הַצְּדִיקִים.

באורי מלים

תשא - תסלח

וישקיפו - הסתכלו למרחוק

בקרבה - בתוכה

המכסה - האם לא אגלה

חלילה - אל נא, של א יקרה

לצוות - לפקד

בעבורם - בשבילם

צדקה - מעשים טובים

הואלתי - דברתי יותר מדי

למען - בשביל

אני כי - אני

זעקה - צעקה

אפר - אבק של שרפה

רבה - גדולה מאוד

להשחית - לקלקל, להרוס

לכלות - לגמור

ימצאו - יהיו

כלה - אמית את כלם

יחר - יתרגז

אף - גם

אך - רק

האף תספה - האם תהרג

כלה - גמר

גם.

מקורות לפרק יח (פסוקים טז-לג)

פסוק טז: ליווי האורחים - רש"י: "לשלחם - ללוותם, כסבור אורחים הם".

ליווי האורחים דרך ארוכה - הנצי"ב: "לשיטת רבותינו התוספות על כרחק ליוה אותם מהלך ג' פרסאות".

פסוק יז: ה' מגלה לאברהם מה דינה של סדום בגלל חביבותו - רש"י (פסוק יח): "ופשוטו - וכי ממנו אני מעלים והרי הוא חביב לפני...". והאברבנאל כתב: "היה ראוי לגלות זה הסוד לאברהם להיותו אהוב, ומדרך האהוב הנאמן שיגלה סודו לאהובו".

שיחות הרב צבי יהודה לספר בראשית (עמ' 159): "אבל אי אפשר לסדר דברים נוראים אלה בלי ידיעת אברהם שהוא... קרוב למלכות".

פסוק כ: זעקת העשוקים - רמב"ן: "זעקת סדום ועמרה" - היא זעקת עשוקים, יזעקו וישועו מזרוע רשעתם".

פסוק כא: "ארדה נא" - בטוי זה נאמר כדי ללמד את הדיינים - רש"י: "למד לדיינים, שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה".

פסוק כד: תפילתו של אברהם מתוך אהבה לבריות - האלשיך: "הורה גודל בטחון אברהם בקונו וגודל חשקו לזכות את הבריות, שאף אחר לכת המלאכים לסדום להשחיתם בגזירתו יתברך, לא השיב ידו מתפלה, רק עודנו עומד לפני ה' לבקש רחמים".

שיחות הרב צבי יהודה לספר בראשית (עמ' 159): "כאן אנו פוגשים בשיא של אהבת הבריות, הביטוי החריף ביותר של מסירות נפש (חלילה לך)... מפני אהבת הבריות".

התקוה שהצדיקים ישיבו את הרשעים - רד"ק: "ועוד, שיהיה אותו האיש צדיק גמור כמו שאמר גודר גדר ועומד בפרץ, שיהיה בו כח להציל ע מל האחרים מרב צדקתו ומחזירם למוטב...".

מדרש תנחומא (יא): "אין הקב"ה חפץ לחייב כל בריה, שנאמר: 'כי לא אחפץ במות המת...', ובמה חפץ? להצדיק בריותיו, מה הקב"ה עושה? חוזר ומבקש להם סניגור שילמד עליהן זכות... וכן כשחטאו הסדומיים גילה לאברהם, ללמד עליהן זכות...".

פסוק כז: "הואלתי" - דיברתי יותר מדי - על פי תרגום אונקלוס.

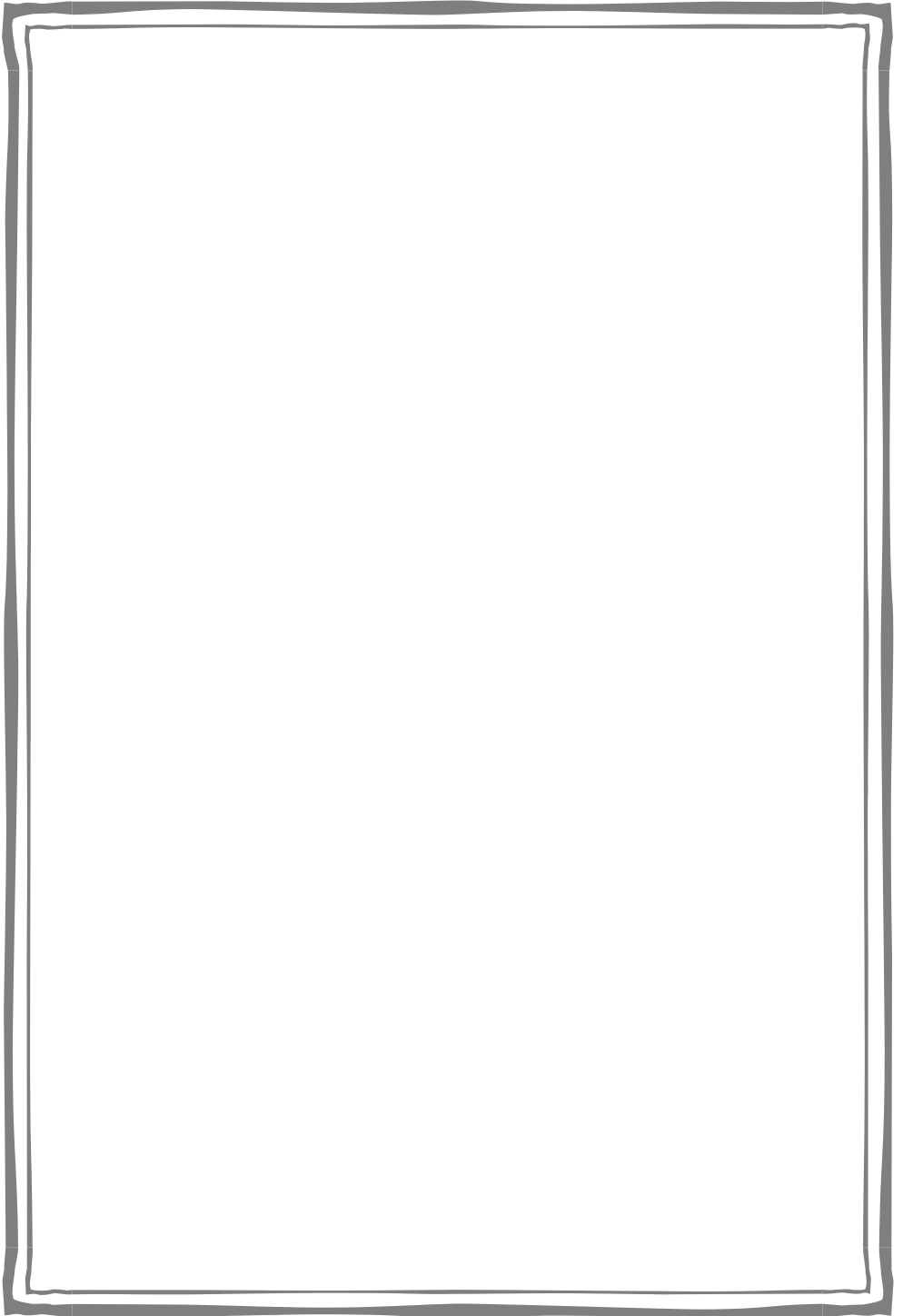

פרק יט

הַצֵּלַת לֹט

מִן הַהִפְכָּה

הַצֵּלַת לוֹט מִן הַחֶפְכָּה

(פְּרָק יט)

"וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרֵב" (פְּסוּק א)

מָתִי יֵצְאוּ הַמַּלְאָכִים מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם?

הֵם יֵצְאוּ בְּצַהָרִים, שְׂהָרֵי הַיָּם אֶצְלוֹ כָּחֵם הַיּוֹם.

אִם כֵּן מְדוּעַ הִגִּיעוּ לְסְדוֹם רַק בְּעָרֵב?

הַמַּלְאָכִים לֹא מָהְרוּ בְּדַרְכָּם. הֵם קוּוּ שְׁבִינְתִים יֵצְלִיחַ אַבְרָהָם בַּתְּפִלוֹתָיו לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל אֲנָשֵׁי סְדוֹם.

וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרָכָה:

"מַלְאָכֵי רַחֲמִים הֵיוּ, וּמְמַתִּינִים שָׂמָא יוֹכֵל אַבְרָהָם לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סְנִגוּרִיא".

📖 "מַמְתִּינִים" - מַחֲכִים. "סְנִגוּרִיא" - זְכוּת.

בְּשִׁבְלֵי מָה בָּאוּ הַמַּלְאָכִים לְסְדוֹם?

הַמַּלְאָכִים בָּאוּ לְסְדוֹם כְּדֵי לְהַפְּנֵי אֶת הָעִיר וּלְהַצִּיל אֶת לוֹט. ה' שָׁלַח אֶת הַמַּלְאָכִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט כִּי אָהָב מְאֹד אֶת אַבְרָהָם דוֹדוֹ.

"וְלוֹט יָשָׁב בְּשַׁעַר סְדֹם"

לוט בַּחַר לָגוּר בְּסָדוּם עַל אִף שֶׁיָּדַע שֶׁתּוֹשְׁבֵיהָ רָשָׁעִים.
בְּזִמְנָן שֶׁגָּר שָׁם לְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים עַד שֶׁרָצוּ אֲנָשֵׁי
סָדוּם שֶׁיִּמְשִׁיךְ לָגוּר אֶתָם וְאֶפְלוּ מִנּוּ אוֹתוֹ לְשׁוֹפֵט
עֲלֵיהֶם וְהוֹשִׁיבוּהוּ בְּשַׁעַר הָעִיר.

”וַיָּקָם לְקִרְאָתָם...”

לוט קָם לְקִרְאָת הָאֲנָשִׁים, אָבָל לֹא רָץ וְהִזְדַּרְזוּ כְּמוֹ
אֲבָרְהָם שֶׁרָץ בְּשִׂמְחָה אֶל הָאוֹרְחִים.

לְלוֹט הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר קָל לְרוּץ לְקִרְאָת הָאֲנָשִׁים מֵאֲשֶׁר
לְאֲבָרְהָם מִפְּנֵי שֶׁהָיָה צָעִיר מֵאֲבָרְהָם, בָּרִיא בְּגוֹפּוֹ וְלֹא
חָלַשׁ כְּפִי שֶׁהָיָה אֲבָרְהָם אַחֲרֵי הַמִּלָּה. אִף מְזַג הָאוֹר
הָיָה נוֹחַ, שֶׁהָרִי הִגִּיעוּ אֵלָיו בְּעָרָב.

”וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדֹנָי

סוּרוּ נָא אֶל בַּיִת עַבְדְּכֶם...” (פְּסוּק ב)

📖 "סוּרוּ" - פְּנוּ.

לוט לֹא הָיָה צָדִיק, אֲךָ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִזְכַּר בְּאֲבָרְהָם
אֲבִינוּ וּבְהַכְנָסַת הָאוֹרְחִים שָׁלוּ.

וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה:

”מִבֵּית אֲבָרְהָם לְמַד לְחַזֵּר עַל הָאוֹרְחִים”.

📖 "לְחַזֵּר עַל הָאוֹרְחִים" - לְחַפֵּשׂ אוֹרְחִים.

”וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְרַחוּב נִלְיִין”

בתחלה סרכו המלאכים להכנס לביתו של לוט, מפני שהוא לא היה איש צדיק.

”וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֹּאכְלוּ” (פסוק ג)

מדוע אפה לוט מצות ולא לחם?

מפני שאפית לחם אורכת זמן רב יותר, ולוט רצה לתת לאורחים לאכול במהירות מפני שחשב שהם רעבים ורוצים לישן.

”טָרַם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סְדוֹם

נִסְבּוּ עַל הַבַּיִת מִנְעֵר וְעַד זָקֵן” (פסוק ד)

📖 "נסבו" - הקיפו.

רשעותם של אנשי סדום הגיעה לשיא כשכל אנשי העיר הקיפו את הבית. בכל העיר לא היה אפלו צדיק אחד שהתנגד למעשה.

אנשי העיר לא יכלו לסבל שעושים מעשה טוב בעירם, ולכן התאמצו בכל כוחם לבוא ולמנע את המעשה למרות שעת הערב המאחרת.

גם הזקנים המתקשים ללכת התאמצו לבוא ויחד אתם השתתפו גם הנערים.

אנשי העיר קראו אל לוט:

”הוציאים אלינו ונדעה אותם” (פסוק ז)

רעים ואכזרים היו, הם לא הסתפקו בגרוש האורחים,
אלא רצו לפגוע בהם ולהרגם.

לוט יצא אל אנשי העיר ואמר:

”הנה נא לי שתי בנות... הוציאה נא אתהן אליכם

ועשו להן כטוב בעיניכם...” (פסוק ח)

📖 "כטוב בעיניכם" - כפי שתמצאו.

לוט רצה להגן על אורחיו, אבל האם מתר הזה לו לסכן
את בנותיו?

נדאי שלא. לוט היה צריך להגן על בנותיו יותר ממה
שהגן על אורחיו!

אנשי העיר התרגזו על לוט ונגשו לשבור את הדלת.

מה עשו המלאכים כאשר ראו שלוט בסכנה?

נאמר:

”וישלחו האנשים את ידם

ויביאו את לוט אליהם הביתה...” (פסוק י)

המלאכים הכניסו את לוט במהירות לתוך הבית, כדי שלא יפגע.

”ואת האנשים אשר פתח הבית

הכו בסנורים...” (פסוק יא)

ה' עשה פלא על ידי שלוחיו המלאכים והם הכו את אנשי העיר במחלת העורוץ.

”וילאו למצא הפתח”

📖 "וילאו" - התעיפו.

כאשר ראו אנשי העיר שהכו בסנורים, מה היו צריכים לעשות?

הם היו צריכים להודות שה' חולל גם זה, להתחרט על מעשיהם הרעים, לעזוב את הבית ולשוב לבתיהם.

אבל הם היו רשעים ולא עשו תשובה, אלא המשיכו ברשעם וחפשו את הפתח.

”ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו...”

בחמלת ה' עליו...” (פסוק טז)

📖 "ויתמהמה" - התעכב, חכה. "חמלה" - רחמים.

כספו ורכושו של לוט היו חשובים לו מאוד, עד כדי כך שהוא סכן את חייו כדי להציל את רכושו.

האם המלאכים הניחו ללוט להתמהמה ולהשאיר בעיר?

נדאי שלא. הם ידעו שה' חומל עליו ורוצה להצילו בזכות אברהם, ומיד החזיקו בידי לוט, אשתו ובנותיו, והוציאו אותם מהעיר.

ביציאתם הזהירו המלאכים את לוט:

”אל תביט אחריהם...”

הָהָרָה הַמֵּלִט פֶּן תִּסָּפֵה” (פסוק יז)

📖 "פן" - אולי. "תספה" - תמות.

אתה צריך למהר, ואם תתעכב להביט, האש תגיע גם אליך!

כמו כן, ה' לא רצה שלוט יראה את הפיכת סדום, מפני שגם הוא התנהג כמוהם, ולא נצל בזכות עצמו אלא בזכות אברהם.

האם לוט ומשפחתו שמעו לדברי המלאך?

לוט ושְׁתִי בְנוֹתָיו שָׁמְעוּ לְדַבְרֵי הַמְּלָאךְ וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ
לְאַחֹר אֶף שֶׁרָצוּ מְאוֹד לְרֹאוֹת מָה קוֹרָה לְעִיר סְדוֹם.
אֲשֶׁתּוֹ שָׁל לוֹט, לְעַמַּת זֹאת, לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹל הַמְּלָאךְ.

"הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרוֹבָה לְנוֹס שָׁמָּה וְהִיא מִצְעָר

אֲמַלְטָה נָא שָׁמָּה" (פְּסוּק כ)

📖 "לנוס" - לברח. "אמלטה" - אברח.

לוט פָּחַד לְלַכֵּת אֶל הָהָר שָׁמָּה תִּגִּיעַ אֱלֹהֵי הָאֵשׁ, הוּא
בְּקֶשׁ מֵהַמְּלָאךְ שִׁיתֵן לוֹ לְבַרְחַ לְצַעַר.

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּהַ נְשֵׂאתִי פָּנֶיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה

לְבַלְתִּי הִפְכִי אֶת הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ" (פְּסוּק כא)

עַד כְּדֵי כֵן אָהַב ה' אֶת אֲבֹרְהֶם עַד שֶׁהִסְכִּים שְׁלֹא
לְהַפִּיךְ אֶת הָעִיר צַעַר בְּשִׁבִיל לוֹט.

"וְהָ הַמְטִיר עַל סְדוֹם וְעַל עַמֶּרָה

גְּפֹרִית וְאֵשׁ...

וַיַּהֲפֹךְ אֶת הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל הַכְּבָר" (פְּסוּקִים כד-כה)

מְלִבַד סְדוֹם, לֹא הֶעֱנִישׁ ה' שׁוֹם עִיר בְּעֵנֶשׁ כְּבֹד כָּל כֵּן,
מִפְּנֵי שְׂאֲנֵשֵׁי סְדוֹם הָיוּ רָשָׁעִים וְאֲכֹזְרִים יוֹתֵר מִכָּל
אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם.

”וַתֵּבֵט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו

וַתְּהִי נֹצֵיב מֶלֶח” (פסוק כו)

📖 ”וַתֵּבֵט” - הַסֵּתֶרֶלָה. ”נֹצֵיב” - עֲמוּד.

אֶשְׁתּוֹ שָׁל לוֹט נִעְנְשָׁה מִפְּנֵי שְׁלֵא שְׁמָעָה בְּקוֹל הַמַּלְאָךְ.

וְאֵכֵן רָאוּי הָיָה שְׁתַּמּוּת כִּי גַם הִיא הִיָּתְהָ אִשָּׁה רְעֵת לֵב כְּמוֹ אֲנָשֵׁי סְדוֹם, וְכִשְׁלוֹט בְּעֵלָה בְּקֶשׁ מִמָּנָה מְעַט מֶלֶח עֲבוּר הָאוֹרְחִים, הִיא כְּעֵסָה עָלָיו.

ה' הִעֲנִישׁ אוֹתָהּ מִדָּה כְּנִגְדַּ מִדָּה: הִיא חֲטָאָה בְּמֶלֶח וְלָכֵן נִהְפְּכָה לְנֹצֵיב מֶלֶח.

”וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת אַבְרָהָם

וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה” (פסוק כט)

ה' אָהֵב מְאוּד אֶת אַבְרָהָם, וְלָכֵן הִצִּיל אֶת לוֹט בֶּן אָחִיו, אִף שֶׁהָיָה רָשָׁע וְעָשָׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים שֶׁל בְּנֵי עִירוֹ.

לְלוֹט הָיוּ גַם שְׁתֵּי נִקְדוֹת זְכוּת: כַּאֲשֶׁר הָיוּ אַבְרָהָם וְשָׂרָה בְּמִצְרַיִם, לוֹט לֹא גָלָה לְמִצְרַיִם שְׁשָׂרָה הִיא אֶשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְלֹא אָחוֹתוֹ.

זְכוּת נּוֹסֶפֶת הִיָּתְהָ לוֹ, שֶׁהֲלַךְ עִם אַבְרָהָם בְּמִסְעָיו מִמְּקוֹם לְמְקוֹם (וְרַק בְּסוֹף נִפְרַד מִמֶּנּוּ).

"ויעל לוט מצער וישב בהר

ושתי בנותיו עמו" (פסוק ל)

לוט פֿחד שגם צ'ער תהפך, לכן ברח אל ההר וישב שם
במצרה עם שתי בנותיו.

"ותאמר הבכירה אל הצעירה

אבינו זקן ואיש אין בארץ..." (פסוק לא)

הבת הגדולה חשבה שכל העולם נחרב ולא נשארו
יותר אנשים. היא חששה שלא ולהצטרף לא יהיה עם
מי להתחתן, לכן הציעה לאחותה הקטנה:

"לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו

ונחיה מאבינו זרע" (פסוק לב)

הבת הבכורה הציעה לתת ללוט לשתות יין, לשכב עמו
וללדת ממנו בנים.

האם כך צריכות היו להתנהג ?

נדאי שלא, זהו מעשה אסור, ובשום אופן לא היה
עליהן לנהג כך ! ואין זה משנה מה הן חשבו.

"ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב

והצעירה גם היא ילדה בן

והתקרא שמו בן עמי...” (פסוקים לו, לח)

משני הפנים שנולדו לבנות לוט, יצאו שני עמים -
מוצב ועמון.

באורי מלים

תָּרַעוּ - תעשו רע

לָסוּר - לפנות

כָּטוּב בְּעֵינֵיכֶם - כרצונכם

סוּרוּ - פנו

הָאֵל - האלה

לִינֹו - שקבו לישן

בָּצַל קוֹרְתִי - בתוך ביתי

וַיִּפְצַר - בקש מאוד

גָּשׁ הַלְּאָה - הסתלק

מִשְׁתָּה - סעדה עם יין

עֵתָה - עכשו

טָרַם - עדין לא

סִנְרִים - עזרון

נִסְבוּ - סבבו, הקיפו

לְהַמְלִיט - לברח

מִקְצָה - מהסוף

פֶּן - שְׁמָא, אוֹלִי 📖

לְהִתְמַהֵמָה - לְחַכּוֹת, 📖

לְהִתְעַכֵּב

חֻמְלָה - רַחֲמִים 📖

בְּלִתִּי - ל' א' 📖

לְהַפְּךָ - לְהַרְוֶס, 📖

לְהַחְרִיב

גְּפַרִית - חֹמֶר בְּרַךְ וְדָלִיק 📖

נָצִיב - עֲמוּד 📖

קִיטּוֹר - עֵשֶׂן 📖

כִּבְשָׁן - תַּנּוּר גָּדוֹל 📖

יָרָא - פָּחַד 📖

זָרַע - יִלְדִים 📖

לְהִבִּיט - לְהִסְתַּכֵּל 📖

כָּפַר - מִישׁוֹר, אֵין בּוֹ הָרִים 📖

עֲמִדִּי - אֲתִי 📖

תִּדְבְּקֵנִי - תִּשְׁיֵג אוֹתִי 📖

לְנוֹס - לְבָרֹחַ 📖

מִצָּעַר - קָטָן 📖

נִשְׂאתִי פָּנֶיךָ - קִבְּלִתִּי 📖

בְּקִשְׁתְּךָ

וַיִּלְאוּ - הִתְעַיְפוּ 📖

חָתָן - הִבְעֵל שֶׁל הַבֵּת 📖

כִּמְצַחֵק - אוֹמֵר דְּבָרִים 📖

ל' א' רְצִינָיִים, ל' א' נְכוּנִים

שָׁחַר - תַּחֲלַת הַבֹּקֶר 📖

לְהַאֲיֵץ - לְזַרְזֵן 📖

מקורות לפרק יט

פסוק א: מלאכי רחמים היו - רש"י (על פי בראשית רבה נ, א).

מנוי לוט לשופט בסדום - רש"י: "ישב' כתיב, אותו היום מנוהו שופט עליהם".

ההשוואה בין לוט לאברהם - עקדת יצחק (שער תשעה עשר): "אמנם נתבאר בספורו ההפרש העצום אשר היה בין אברהם אבינו במעשה ההוא... מה שספר בשבח אברהם בהפך זה שהאנשים עברו ממנו כמלא עיניו והוא כחם היום... והוא טרוד במילתו וגם שכינה עמו לא פטר עצמו מהקבלת פניהם אבל 'וירץ לקראתם'".

פסוק ב: הכנסת אורחים של לוט נלמדה מאברהם - רש"י (על פי בראשית רבה נ, ד).

סיבת סירובם של המלאכים להיכנס לבית לוט - רמב"ן: "כי מתחילה לא היו רוצים לבוא לביתו, כי אינו צדיק תמים".

פסוק ג: אפיית מצות כי האורחים היו רעבים - רד"ק: "לפי שהיה לילה, לא היה לו פנאי לזבוח ולתקן מאכלים, אלא עשה להם משתה ואפה להם מצות, שלא ימתינו עד שיתחמץ הבצק, ומה שיכול לתקן במהרה תקן, וזהו מדרך ארץ להכין לאורח הבא מה שיוכל להכין במהרה, כי הוא עייף וצריך לאכול ולשתות".

פסוק ה: "ונדעה אתם" - נהרגם - רד"ק: "מי הם? ואיך לא יראו לבוא לעירנו אנשים נכרים, רצה לומר שאמרו להרגם".

פסוק ח: גנותו של לוט שהפקיר את בנותיו - רמב"ן: "מתוך שבחו של האיש באנו לידי גנותו שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רע לב...".

פסוק יא: התשובה שהיו צריכים לעשות אנשי סדום - צרור המור: "וכן היה ראוי שירגישו איך הוכו כולם בסנוורים, שהיא מכה מאת ה', וראוי היה שיחשבו בלילה ההוא בזה ויחזרו בתשובה...".

פסוק טז: התמהמהותו של לוט כדי להציל את ממונו - רש"י (על פי בראשית רבה נ, יא).

הצלת לוט בזכות אברהם - רד"ק: "בעבור אַבְרָהָם מהרו להוציאו ולהצילו אף על פי שהגיעה עת ההפכה".

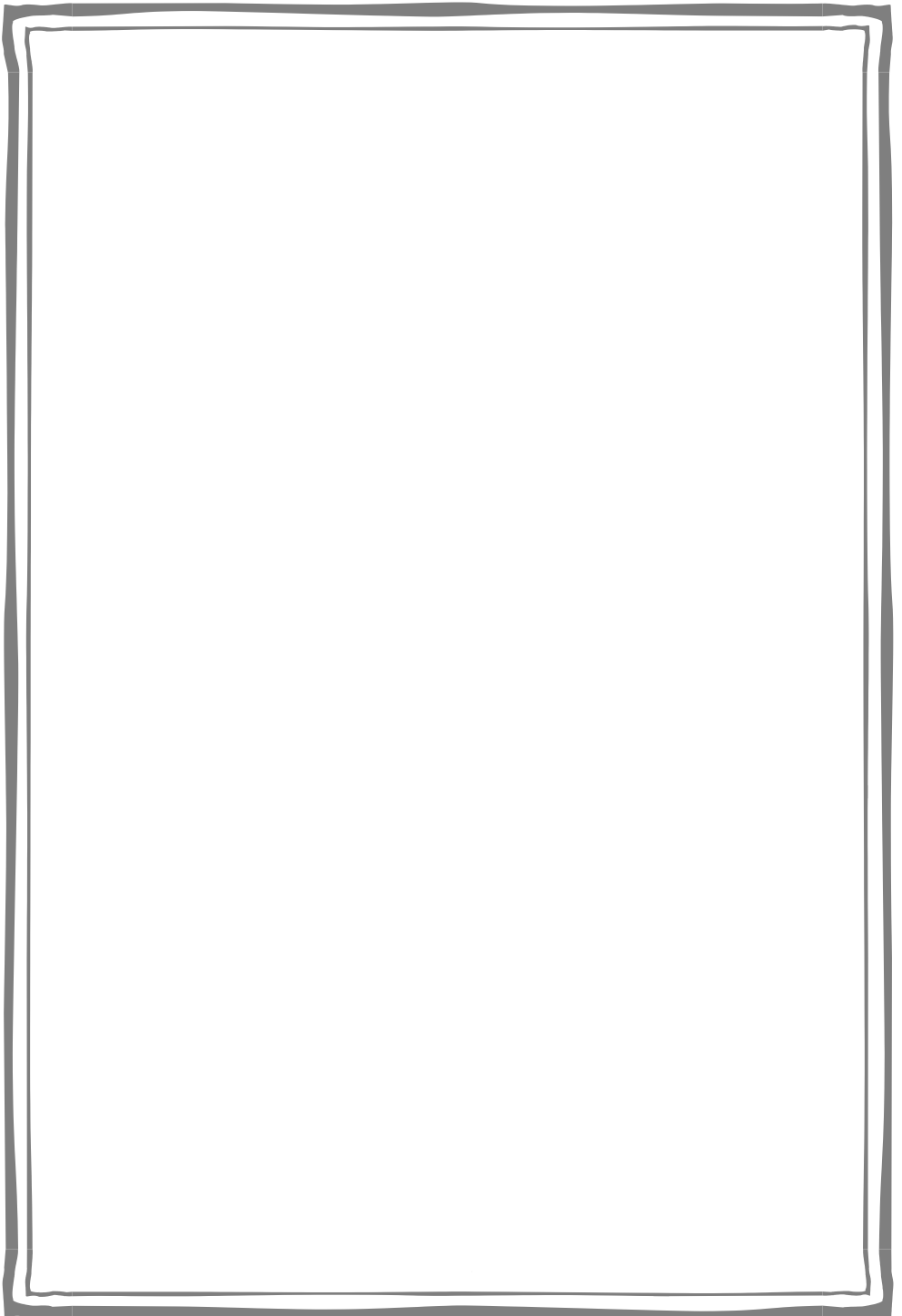
פסוק יז: האיסור להביט לאחור - א. כדי שלא יתעכב - רשב"ם. ב. מפני שהרשיע כמותם - רש"י.

פסוק כה: עונש כבד לסדום בגלל אכזריותם יוצאת הדופן - רמב"ן (פסוק ח ד"ה ונדעה אתם): "לא היה בכלל הגוים כסדום לאכזריות".

פסוק כז: עונשה של אשת לוט במלח - מידה כנגד מידה - רש"י.

פסוק כט: סיבת הצלת לוט - א. בגלל אברהם - פשט הפסוק, וכן משמע מתרגום יונתן. ב. בגלל שתיקתו במצרים - רש"י (על פי בראשית רבה נא, ו). ג. בגלל הליכתו עם אברהם - רמב"ן.

פסוק לא: מחשבת בנות לוט שהעולם כולו חרב - רש"י.

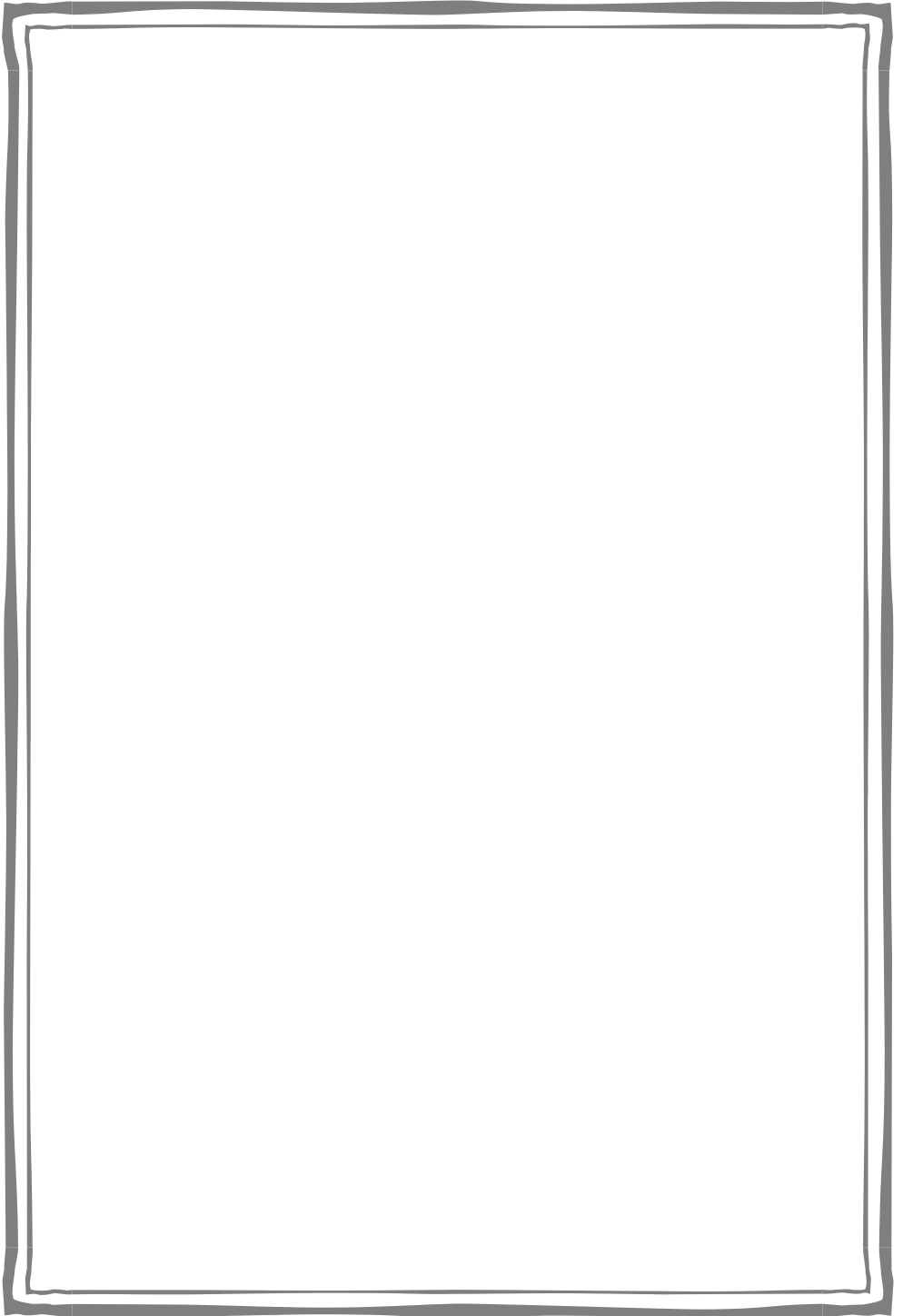

פרק כ

אַבְרָהָם

בְּגֵר

אֲבָרָהִם בְּגֵרָר

(פָּרָק כ)

”וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרָהִם אֶרֶץ הַנְּגַב” (פְּסוּק א)

אַחֲרֵי מֵהֶפְכַּת סְדוּם הִפְסִיקוּ עוֹבְרֵי הַדְּרָכִים לַעֲבֹר דֶּרֶךְ
בֵּיתוֹ שֶׁל אֲבָרָהִם.

אֲבָרָהִם הִצִּטֵּעַר מְאוֹד עַל שְׂאִינְנוּ יְכוּל עוֹד לְהִכְנִיס
אוֹרְחִים. הוּא אָמַר: ”מָה אֲנִי מִפְּסִיק צְדָקָה מִבֵּיתִי?!”
וְהִחְלִיט לַעֲזֹב אֶת חֲבֵרוֹן וּלְנַסֵּעַ לְגֵרָר.

אַהֲבָתוֹ שֶׁל אֲבָרָהִם לְבְּרִיּוֹת הִיָּתָה גְּדוּלָּה מְאוֹד. הוּא
עֲזַב אֶת עִירוֹ וְעָבַר עִם כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְעִיר רְחוֹקָה שְׂאִינְנוּ
מִכִּיר, כָּל זֹאת כְּדִי שְׂיֻכַּל לְהִמְשִׁיךְ לְהִכְנִיס אוֹרְחִים.

מִסָּבֵה נֹסֶפֶת עָבַר אֲבָרָהִם מִחֲבֵרוֹן לְגֵרָר, לְהִרְאוֹת לְכָל
שֶׁה' נָתַן לוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ.

”וַיֵּשֶׁב בֵּין קַדְשׁ וּבֵין שׁוּר וַיָּגַר בְּגֵרָר”

גֵּרָר הִיָּתָה הָעִיר הַגְּדוּלָּה שֶׁל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. לְעִיר זוֹ הָיוּ
מִגִּיעִים אֲנָשִׁים רַבִּים מִהָעָרִים הַסְּמוּכוֹת כְּדִי לְקַנֹּת
וּלְמַכּוֹר.

אֲבָרָהִם בָּחַר לְשִׁבְתָּ בְּגֵרָר כְּדִי שְׂיֻכַּל לְהִאֲכִיל
וּלְהִשְׁקוֹת אֶת הָאֲנָשִׁים שְׂמִגִּיעִים לְעִיר.

יחד עם זאת, אברהם רצה ללמד את אורחיו הרבים
פיצד יש לעבד את ה' וללכת בדרכיו.

אברהם ושרה הגיעו לגרר רעבים וצמאים מן הדגן.

פיצד קבלו אנשי גרר את פניהם של אברהם ושרה?

האם הציעו להם אכל ושתיה?

אנשי גרר לא הציעו להם אכל ושתיה, הם רק שאלו
על שרה והתענינו בפייה. מתוך כך הבין אברהם
שבגרר גרים אנשים רעים שאינם ראי אלקים.

”ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי היא” (פסוק ב)

שרה היתה בת אחיו של אברהם, משום כך נחשבה
כאחותו.

מדוע העדיף אברהם לומר שהיא אחותו ולא רצה
לגלות שהיא אשתו?

אברהם ראה שלאנשי המקום אין יראת ה', ופחד שהם
ירצו להרגו כדי לקחת את שרה.

”וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה”

אבימלך היה רשע ולקח את שרה בכח בלי לשאל
אותה. צער רב היה לשרה על שנלקחה מבעלה אברהם

לְבֵית הַמֶּלֶךְ הַפְּלִשְׁתִּי. גַּם לְאַבְרָהָם נִגְרַם צַעַר רַב
מִשְׁנֵלֶקְחָה מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ הָאֲהוּבָה.

כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הַתְּפִלָּה שָׁרָה לָהּ שִׁיעוֹר לָהּ.

ה' שָׁמַע לְתַפְּלָתָהּ שֶׁל שָׂרָה אִמְנוּ וְהֶעֱנִישׁ אֶת בֵּית
אָבִימֶלֶךְ - לְאִשְׁתּוֹ אָבִימֶלֶךְ וּלְשִׁפְחוֹתֶיהָ לֹא נָתַן לְלֶדֶת
יְלָדִים, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר:

”כִּי עָצַר עָצַר ה' בְּעַד כָּל רַחֵם

לְבֵית אָבִימֶלֶךְ” (פְּסוּק יח)

📖 "רַחֵם" - מְקוּם בְּבִטּוֹן הָאֵם, שָׁבוּ הַתִּינוּק גְּדֹל.

עַל אָבִימֶלֶךְ עֲצַמוּ הִבִּיא ה' מַחְלָה קָשָׁה.

”וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל אָבִימֶלֶךְ בַּחלוֹם הַלַּיְלָה

וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל הָאִשָּׁה

אֲשֶׁר לָקַחְתָּ” (פְּסוּק ג)

אֲהָבָה גְּדוֹלָה אָהַב ה' אֶת אַבְרָהָם וְשָׂרָה וְלָכֵן בָּא אֶל
אָבִימֶלֶךְ וְהִזְהִירוּ בְּעֵנֶשׁ הַחֲמוּר בְּיוֹתֵר - עֵנֶשׁ מוֹת.

”וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ”

ה' הֶעֱנִישׁ אֶת אָבִימֶלֶךְ בַּחֲלֵי שְׁלֵא אִפְשָׁר לוֹ לְגַעַת
בְּשָׂרָה.

"...וַיֹּאמֶר ה' הֲגוֹי גַם צְדִיק תִּהְרָג" (פסוק ד)

וכי צדיק הִיָּה אַבְימֶלֶךְ, הָרִי לָקַח אֶת שָׂרָה בְּכַח וְאָף שָׂרָאָה אֶת צַעֲרָם שֶׁל שָׂרָה וְאַבְרָהָם לֹא רָחַם עֲלֵיהֶם?! אַבְימֶלֶךְ הִיָּה צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְפָנָיו ה' עַל חֲטָאוֹ וּלְבַקֵּשׁ סְלִיחָה.

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָאֱלֹקִים בַּחֲלָם...

עַל בֶּן לֹא נָתַתִּיךָ לְנִגְעַת אֱלֹהֵי" (פסוק ו)

ה' הִתְגַּלָּה לְאַבְימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם, לְכַבוֹד אַבְרָהָם וְשָׂרָה, וְאָמַר לוֹ:

"וְעַתָּה הֵשֵׁב אִשְׁתְּ הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא

וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֶדְדָךְ וַחַיֵּיה" (פסוק ז)

📖 "בעדר" - בשבילך.

ה' דָּרַשׁ מֵאַבְימֶלֶךְ לְהַחְזִיר אֶת שָׂרָה לְאַבְרָהָם בְּאִפְּן מִיָּדִי. הוּא אָמַר לוֹ שְׂאֵבְרָהֶם נָבִיא, וְהוּא יוֹדֵעַ שְׂאָף אַחַד לֹא נִגַּע בְּשָׂרָה, לָכֵן יִהְיֶה מוּכָן לְקַבֵּל אֶת דְּבָרֵי הַפִּיּוּס שֶׁל אַבְימֶלֶךְ וּלְהִתְפַּלֵּל עָלָיו.

מִדְּבָרֵי ה' אֵלוֹ לְמַדְנֹו, שְׂאֵפְלוֹ אִם אַבְימֶלֶךְ הִיָּה מִחְזִיר אֶת שָׂרָה, לֹא הִיָּה נִמְחָל לוֹ עַד שֶׁהִיָּה מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאַבְרָהָם וְשָׂרָה.

”וְאִם אֵינְךָ מְשִׁיב

דַּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ”

ה' הודיע לְאַבְיִמֶלֶךְ שֶׁהִמְעֵשָׂה שְׁעֵשָׂה כָּל כֶּךָ חֲמוּר, שְׂאֵם הוּא לֹא יָשִׁיב אֶת שָׂרָה מִיַּד יָמוּת הוּא וְכֹל בְּנֵי בֵיתוֹ, וְכֹל אַנְשֵׁי אֶרְצוֹ.

”וַיִּשְׁבֵּם אַבְיִמֶלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל עַבְדָּיו...”

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד” (פְּסוּק ח)

עבדי אַבְיִמֶלֶךְ פָּחְדוּ מְאֹד בְּשִׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵי מֶלֶכְכֶם מִפְּנֵי שֶׁהִבִּינוּ שֶׁה' כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם, וְשֶׁבְּגִלְל מַעֲשֵׂיהֶם בָּאוּ עֲלֵיהֶם הַמַּחְלֹת הַגְּדוֹלוֹת.

עבדי אַבְיִמֶלֶךְ זָכְרוּ שֶׁהֵם הִצִּיעוּ אֶת שָׂרָה לְאַבְיִמֶלֶךְ.

הֵם חָשְׁשׁוּ מְאֹד שֶׁאַבְרָהָם לֹא יִסְכִּים לְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם בְּגִלְל הַצַּעַר הַגְּדוֹל שֶׁגָּרְמוּ לוֹ.

מָה הִיָּה אַבְיִמֶלֶךְ צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִיַּד כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר ?

לְשָׁמַע בְּקוֹל ה' וְלָרוּץ לְהָשִׁיב אֶת שָׂרָה.

”וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְאַבְרָהָם

וַיֹּאמֶר לוֹ מָה עָשִׂיתָ לָנוּ...” (פְּסוּק ט)

במקום להשיב את שרה ולבקש מאברהם סליחה על
שלקחה, בא אבימלך בטענות אל אברהם.

”ויאמר אברהם כי אמרתי

רק אין יראת אלקים במקום הזה...” (פסוק יא)

📖 "יראת אל קיים" - פחד מה'.

אברהם הבין שאנשי גרר לא היו יראים מה' מפני שלא
הציעו לו אכילה ושתייה אלא שאלו על אשתו.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה ושתייה
שואליו אותו, או על עסקי אשתו שואליו אותו?”

📖 "אכסנאי" - אורח.

אברהם אבינו היה צדיק ונזהר תמיד לדבר אמת, אך
כאן נאלץ לשנות מן האמת מפני שהיה נתון בסכנת
חיים.

”וגם אמנה אחותי בת אבי היא...” (פסוק יב)

📖 "אמנה" - באמת.

אברהם הוסיף לומר שבאמת שרה נחשבת אחותו, כי
שרה הייתה בתו של ה' ה' אחי אברהם וזהו היא כמו
אחותו.

”וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אוֹתִי

אֱלֹקִים מִבֵּית אָבִי...” (פְּסוּק יג)

📖 "התעו" – הוליכו בדרך שאיננו מפיר.

אֲבָרְהָם סִפֵּר לְאַבְרָמָלֶךְ שֶׁבִקֵּשׁ מִשָּׂרָה לֹמֵר שֶׁהִיא
אָחוֹתוֹ, כִּכְּבֹר כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָם ה' לְצֵאת מִחֶרֶן בְּדַרְכִים
שֶׁלֹא הַפִּיר.

”וַיִּקַּח אַבְרָמָלֶךְ צֵאן וּבָקָר וְעֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת

וַיֵּתֵן לְאַבְרָהָם” (פְּסוּק יד)

אַבְרָמָלֶךְ פָּחַד מְאֹד שֶׁה' יָמִית אוֹתוֹ, וְלִכֵּן עָשָׂה הַכֹּל
כְּדֵי לְפַיֵּס אֶת אֲבָרְהָם וְשָׂרָה, שִׁיִּסְלְחוּ לוֹ עַל הַצָּעֵר הָרַב
שֶׁגָּרַם לָהֶם.

אַבְרָמָלֶךְ נָתַן לְאַבְרָהָם מִתְּנֹנֹת רַבּוֹת - צֵאן, בָּקָר,
עֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת.

לְעֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת אֵלֶּה הָיָה שְׁנוּי גָּדוֹל מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם
כַּאֲשֶׁר עָבְרוּ מְאֹדוֹנִים פְּלִשְׁתִּים אֲכַזְרִיִּים לְבֵית אֲבָרְהָם
וְשָׂרָה, שֶׁהִתְנַהְּגוּ אִתָּם כַּאֲב לְבָנוּ וְכַאֲם לְבַתָּה.

אַבְרָמָלֶךְ בִּקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאַבְרָהָם עַל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעָשָׂה.

”וַיָּשָׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ”

שְׁמַחָה גְדוֹלָה הִיְתָה לְשָׂרָה וּלְאַבְרָהָם, כְּאִשֶּׁר אָבִימֶלֶךְ
הָשִׁיב אֶת שָׂרָה לְאַבְרָהָם.

”וַיֹּאמֶר אָבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ

בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב” (פְּסוּק 10)

כְּשֶׁאָבִימֶלֶךְ הָשִׁיב אֶת שָׂרָה לְאַבְרָהָם, הוּא הוֹסִיף
לְרִצּוֹת אֶת אַבְרָהָם וְהִצִּיעַ לוֹ לְבַחֵר לְעֲצֻמוֹ כְּמַתָּנָה אֶת
הַמָּקוֹם הַטּוֹב בְּיִתְרָה בְּאַרְצוֹ.

מִלְבַד זֹאת נָתַן אָבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם גַּם כֶּסֶף רַב:

”וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךְ כֶּסֶף לְאַחִיד” (פְּסוּק 11)

אָבִימֶלֶךְ בִקֵּשׁ סְלִיחָה גַם מִשָּׂרָה וּפָיַס אוֹתָהּ בְּכֶךָ
שֶׁהוֹדִיעַ לָהּ שֶׁנָּתַן לְאַבְרָהָם אֵלַיךְ כֶּסֶף.

אֲמָנָם תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אָבִימֶלֶךְ לֹא הִיְתָה שְׁלֵמָה, מִפְּנֵי
שֶׁנִּעְשְׂתָה מִפְּחַד הָעֲנָשׁ, אֲבָל גַּם תְּשׁוּבָה כְּזוֹ מִחֻשִׁיב הִ'
כְּתְּשׁוּבָה.

לְכֶסֶף בִקֵּשׁ אָבִימֶלֶךְ מֵאַבְרָהָם שִׁיתְּפִלֵּל בְּשִׁבְלֹו.

אָבִימֶלֶךְ דָּאָג, הוּא קָנָה מְאוֹד שֶׁאַבְרָהָם יִסְפִּים לְהִתְפַּלֵּל
עָלָיו וְעַל בְּנֵי בֵיתוֹ. גַּם עֲבָדָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ דָּאָגוּ, הֵם יִדְעוּ
שֶׁהֵם נְתוּנִים בְּסַכָּנָה.

האם אברהם סלח לאבימלך? האם הסכים להתפלל בעדו?

נאמר:

”וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים” (פסוק יז)

צדקתו של אברהם הייתה גדולה מאוד, הוא סלח לאבימלך בלב שלם על אף הצער הגדול שגרם לו ולשׂרה.

הוא סלח לאבימלך על אף שפיסו מפחד הענש ואף הסכים לעזר לו ולהתפלל עליו ועל ביתו.

גם שׂרה הצדקת סלחה לאבימלך למרות הצער הגדול שגרם לה בהיותה בארמונו.

ה' אהב את אברהם וקבל את תפלתו:

”וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אַבְיִמֶלֶךְ

וְאֵת אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתָּיו וַיֵּלְדוּ”

ה' רפא את אבימלך, את אשת אבימלך ואת שפחותיו.

בְּאֹרֵי מַלְיָם

- נֶגֶב - אֲזוֹר הַדְּרוֹם 📖
- צ'אן - כְּבָשִׁים וְעֵזִים 📖
- גָּרָר - בִּירַת הַפְּלִשְׁתִּים 📖
- בָּקָר - פְּרוֹת וּשְׁוֹרִים 📖
- הַל'א - הָרִי 📖
- שִׁפְחָה - מְשַׁרְתָּת 📖
- ת'ם לַב - כְּנָנָה טוֹבָה 📖
- בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ - בְּכָל מְקוֹם
שִׁתְּרָצָה 📖
- כְּפִי נְקִיּוֹת - יְדֵי ל'א עָשׂוּ רַע 📖
- כָּסוֹת - בְּגָד 📖
- וְאַחֲשׁוֹךְ - ל'א נְתַתִּי, מְנַעַתִּי 📖
- כָּסוֹת עֵינַיִם - בְּגָד צְבָעוֹנִי 📖
- מַמְלַכְתִּי - עַמִּי 📖
- אַמְהוּתִי - הַשְּׁפָחוֹת שְׁלוֹ 📖
- עַמְדִי - אֲתִי 📖
- וְנוֹכַחַת - מִתְּנוֹכַחַת 📖
- בְּאֵמָה - בְּאֵמָת 📖
- רַחֵם - מְקוֹם בְּבֶטֶן הָאֵם 📖
- לְתַעוֹת - לְאַבֵּד אֶת הַדְּרָךְ 📖
- שְׁבוּ הַתִּינוֹק גְּדֹל 📖

מקורות לפרק כ

פסוק א: סיבת עזיבת אברהם את חברון - א. כי פסקו לעבור שם שיירות - רש"י (על פי בראשית רבה נב, א): "כשראה שחרבו הכרכים ופסקו העוברים ושבים, נסע לו משם". ב. כדי להחזיק בארץ כולה - רד"ק: "ואולי נסע משם לארץ פלישתים, כדי לשכון בכל הארץ אשר נתן לו ה', ופעם בזה ופעם בזה כדי שיחזיק בכולה, כי ארץ פלישתים בכלל הארץ אשר נתן לו ה'".

סיבת ישיבת אברהם בגרר - א. כדי להכניס אורחים - על פי דברי רש"י האמורים, שאברהם עזב את חברון מפני שפסקו שיירות. ב. כדי ללמד את הבריות לעבוד את ה' - ספורנו: "וישב בין קדש ובין שור" - בין שתי עיירות גדולות, כדי לקרוא שם בשם ה' אל עולם, וכמו שעשה אחר כך להגביר ברית לרבים".

פסוק ב: אבימלך לקח את שרה בכוח - רד"ק: "דבר רע לקחת אשה שלא מדעתה, ואפילו היא פנויה, כי עושק הוא". ואברבנאל כתב: "מפני שלקחה בחזקה מבלי רצונה".

צערו של אברהם - הנצי"ב: "שודאי עקר החטא והקפידה היה צערו של אברהם".

תפילתה של שרה בבית אבימלך - על פי המדרש בפרשת לך לך ששרה התפללה בארמון פרעה.

פסוק ג: אהבת ה' לאברהם ושרה והשגחתו עליהם - רלב"ג: "להודיע חזק השגחת השם יתעלה בדבקים בו, עד שהביא דברו לאבימלך בחלום הלילה לשמר אשת נביאו".

פסוק ד: מחלת אבימלך, כדי שלא יגע בשרה - על פי רש"י בפסוק ו:
"לא נתתיך - ...ולא נתתי לך כח".

פסוק ז: "כי נביא הוא" - רש"י: "ויודע שלא נגעת בה, לפיכך ויתפלל בעדך".

החזרת שרה איננה מספיקה ללא בקשת מחילה - על פי המשנה בבבא קמא (פ"ח, מ"ז): "אף על פי שהוא נותן לו, אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר: 'ועתה השב את אשת האיש... ויתפלל בעדך'".

פסוק ח: חששם של עבדי אבימלך - הנצי"ב: "וייראו האנשים מאד - שחששו מי יודע אם יתפלל אברהם".

שותפותם של עבדי אבימלך בלקיחת שרה - רד"ק: "שהיו נסכמים בלקיחת האשה ושהיללו אותה לו כדי שיקחנה".

פסוק יא: הבנת אברהם שאין יראת אלקים במקום - בבא קמא צא ע"א.

פסוק יב: שרה היתה בתו של הרן - על פי רש"י: "...והלא בת אחיו היתה".

פסוק יג: "התעו" - הוליכו אותי בדרכים שלא הכרתי - רש"י:
"כשהוציאני הקב"ה מבית אבי להיות משוטט ונד ממקום למקום".
ורד"ק כתב: "כי הגולה ממקומו, תועה במקומות ובדרכים אשר לא ידעם ולא הורגל בהם".

פסוק יד: פיוסו של אבימלך את אברהם - רש"י: "ויתן לאברהם - כדי לפייסו ויתפלל עליו".

בקשת הסליחה מאברהם - רד"ק - "פייסו בדברים ובממון, ובקש ממנו שימחול לו ויתפלל בעדו".

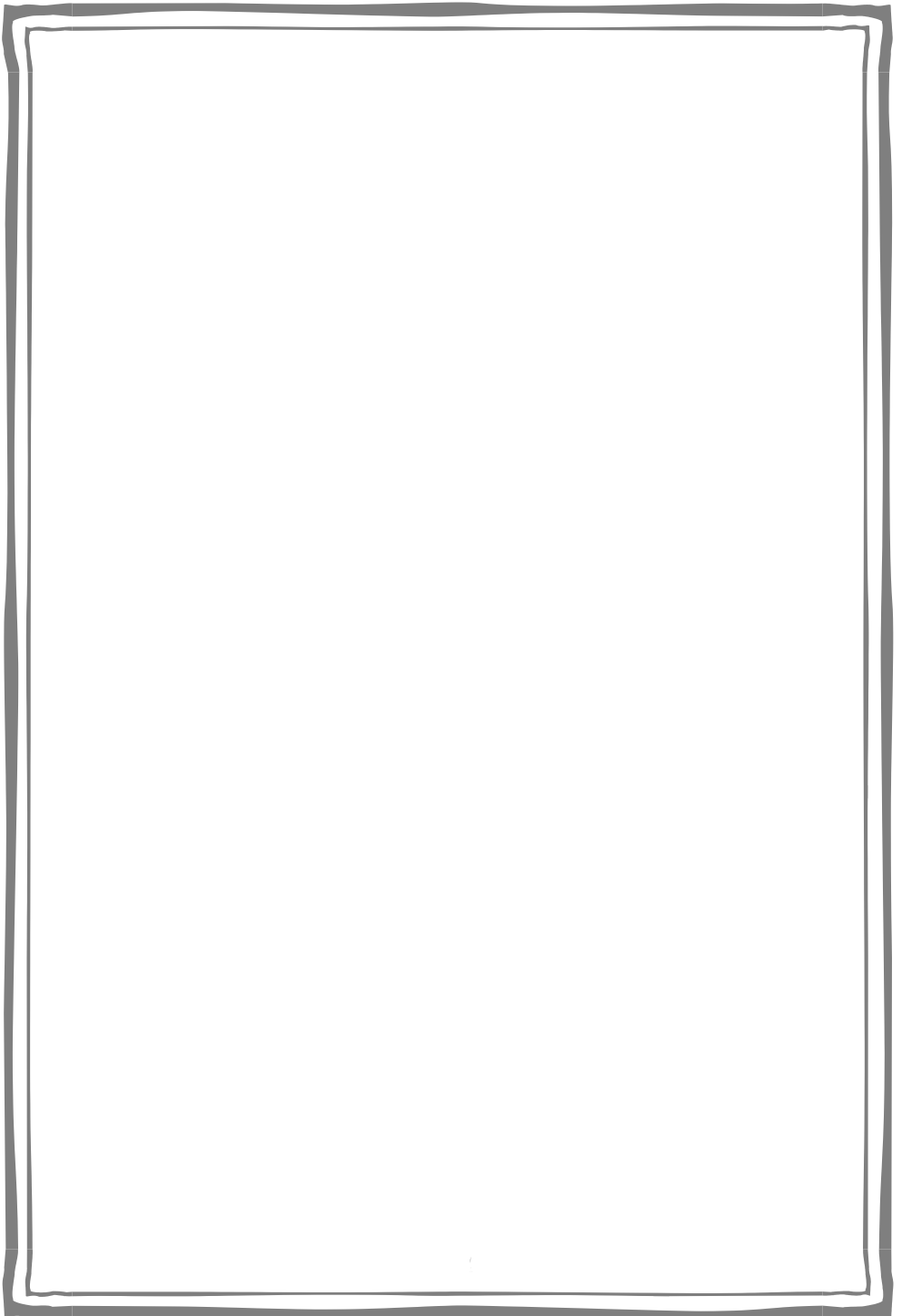
השינוי שחל אצל העבדים שעברו לאברהם - ע"פ הליקוטים (בחומש רב פנינים) בפרק כד פסוק לד: "אליעזר בא להגדיל שכחו של אברהם ויאמר איש באברהם להיותו אהוב ונחמד לשמים ולבריות, אין צריך לקנות עבדים במעות, אלא כל אדם יתרצה להיות לו עבד עולם ולהקנות גופו אליו בחינם... כי מי יזכה להסתופף בצלו".

פסוק טו: נתינת ארצו כדי להוסיף ולפייס את אברהם - הנצי"ב: "כפירוש רש"י, כדי שיתפלל עליו. ומשום הכי אמר לו עוד - 'הנה ארצי לפניך'".

פסוק טז: דברי אבימלך לשרה כדי לפיסה - רלב"ג: "שראוי לאדם שעשה דבר כנגד זולתו שיפייסוהו כדי שלא ישאר בלבו שום תרעומת עליו, ולזה תראה שהשתדל אבימלך לפייס את שרה בתכלית מה שאפשר מהפיוס מפני שנשאר לשרה תרעומת על אבימלך".

פסוק יז: התפייסותה של שרה - רלב"ג: "ועל זה המאמר לא מצאה שרה טענה כנגד אבימלך, ולזה נשלם לה התוכחות ונתפייסה".

ה' הביא מחלה גם על אבימלך - על פי רש"י בפסוק ט: "מכה שלא הורגלה לבוא על בריה באה לנו על ידך - עצירת כל נקבים של זרע ושל קטנים ורע ואזנים וחטם".

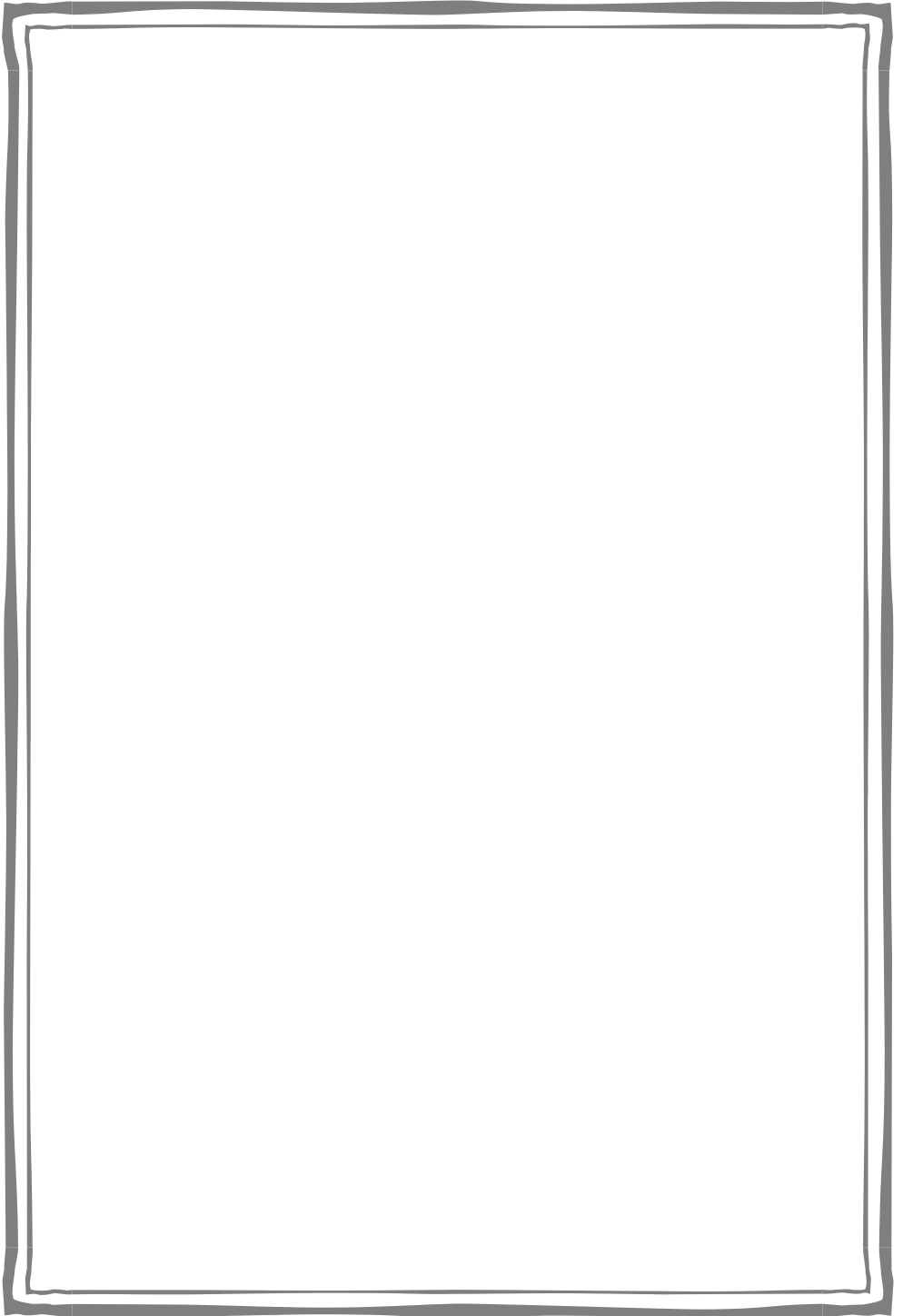

פרק כא

(פסוקים א-ח)

הַלְּדֹת יִצְחָק

הַלְדַת יַעֲקֹב

(פָּרָק כ"א, פְּסוּקִים א-ח)

אֲבָרְכֶם וְשָׂרָה הַתְּפִלָּלוֹ שְׁנַיִם רַבּוֹת לָהּ שְׂיִתֵּן לָהֶם בֶּן צַדִּיק וַיֵּרָא ה' שְׂיִמְשִׁינְךָ אֶת דַּרְכָּם, וַיִּלְמַד אֶת הַבְּרִיּוֹת לְעַבְדֵי אֵת ה'.

מֵאֵז בְּשָׂרְךָ מְלֹאכְךָ ה' "שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חֲזִיה וְהִנֵּה בֶן לְשָׂרָה..." חֲפּוּ אֲבָרְכֶם וְשָׂרָה לַיּוֹם שָׁבוּ יוֹלֵד לָהֶם בֶּן.

וְהִנֵּה סוּף סוּף הַגִּיעַ הַיּוֹם הַגְּדוֹל:

"וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר..." (פְּסוּק א)

📖 "פְּקֻדָּה" - זְכַר.

"וַתֵּהָר וַתֵּלֵד שָׂרָה לְאֲבָרְכָהּ בֶּן לְזִקְנָיו"

לְאֲבָרְכָהּ וְשָׂרָה נוֹלַד בֶּן לְמְרוֹת זְקֵנָתָם, בְּגִיל שְׂבָדָרְךָ כָּלֵל כָּבֵד לֹא מוֹלִידִים יְלָדִים.

שְׂמִחָה גְדוֹלָה הִיְתָה לְאֲבָרְכָהּ וּלְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר נוֹלַד לָהֶם בְּנָם.

אֲבָרְהֶם וְשָׂרָה יִדְעוּ שְׁעַם בֶּן זֶה יִכְרֹת ה' בְּרִית, כְּפִי
שְׂהִבְטִיחַ (פָּרָק יז, פְּסוּק יט):

”וַיְהַקְמֵתִי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזָרְעוֹ אַחֲרָיו.”

לוֹ וּלְזָרְעוֹ יִהְיֶה ה' לְאֱלֹקִים, כְּפִי שְׂאָמַר (פָּרָק יז, פְּסוּק ז):

”לְהִיּוֹת לָךְ לְאֱלֹקִים וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ.”

לוֹ וּלְזָרְעוֹ יִתֵּן ה' אֶת אֶרֶץ נַחֲלָתוֹ, כְּפִי שְׂאָמַר (פָּרָק יז,
פְּסוּק יח):

”וַנִּתְּתִי לָךְ וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ.”

מִבֶּן זֶה יֵצְאוּ מְלָכִים גְּדוֹלִים וְנַחְשׁוּבִים.

ה' קִיַּם אֶת הַבְּטָחָתוֹ לְאַבְרָהָם וּלְשָׂרָה בְּדִיוֹק כְּפִי
שְׂאָמַר:

”לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ אֱלֹקִים”

בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה וּבְאוֹתוֹ הַרְגַע שָׁבוּ הַבְּטִיחַ
ה' שְׂיִנְלַד בְּנָם, נוֹלַד הַבֶּן.

”וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנוֹלָד לוֹ

אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ שָׂרָה

”יִצְחָק” (פְּסוּק ג)

אֲבָרְהֶם קָרָא לְבָנָו אֶהוּבֹו בְּשֵׁם יִצְחָק, כְּפִי שְׁצִוְהוּ ה',
בְּאֲמָרוֹ (פָּרָק יז, פְּסוּק יט):

”אֲבֹל שָׂרָה אֲשֶׁתִּי יִלְדֵת לִי בֵן וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ
יִצְחָק.”

”וַיִּמַּל אֲבָרְהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ

בֶּן שְׁמֹנֶת יָמִים...” (פְּסוּק ד)

אֲבָרְהָם קָיָם אֶת מִצְוַת בְּרִית הַמִּילָה בְּזִרְיוֹת וּבְשִׁמְחָה
גְּדוֹלָה.

”וַאֲבָרְהָם בֶּן מֵאָת שָׁנָה

בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ” (פְּסוּק ה)

אֲבָרְהָם וְשָׂרָה אֶהְיֹו אֶת יִצְחָק בְּנָם אֶהְיֹו תִרְהָ, מִפְּנֵי
שְׁנוּלֵד בְּדַרְכַּי פְּלֵא כְּשֶׁהִיוּ כְּבָר זְקֵנִים מְאֹד.

”וַתֹּאמֶר שָׂרָה צַחֵק עֲשֵׂה לִי אֱלֹקִים

כֹּל הַשּׁוֹמֵעַ יִצְחָק לִי” (פְּסוּק ו)

בְּיוֹם שְׁבוּ נוֹלֵד יִצְחָק, הִיָּתָה שְׁמִחָה גְּדוֹלָה: כָּל אָדָם
שִׁשְׁמַע אֶת הַבְּשׂוּרָה הַתְּפִלָּא מְאֹד וְצַחֵק צָחוּק שָׁל
שְׁמִחָה.

מִדּוּעַ שְׁמַחוּ כָּל יוֹשְׁבֵי כְּנָעַן בְּשִׁמְעָם עַל הַלְּדַת יִצְחָק?

יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כָּבְדוּ אֶת אַבְרָהָם וְשָׂרָה עַל מְדוּתֵיהֶם
הַטּוֹבוֹת וְעַל יְרֵאת ה' שְׁלָהֶם, וְלָכֵן שָׂמְחוּ בְּשִׂמְחָתָם.

בְּיוֹם זֶה הִיָּתְהָ שִׂמְחָה גְדוֹלָה לְבְנֵי אָדָם רַבִּים, כִּי יָחַד
עִם שָׂרָה פָקַד ה' עֲקָרוֹת רַבּוֹת.

וְכַךְ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה:

"הַרְבֵּה עֲקָרוֹת נִפְקְדוּ עִמָּה, הַרְבֵּה חוֹלִים נִתְרַפְּאוּ בּוֹ
בְּיוֹם, הַרְבֵּה תַפְלוֹת נִעְנוּ עִמָּה וְרַב שֶׁחַק הָיָה
בְּעוֹלָם".

📖 "עֲקָרָה" - אִשָּׁה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְלָדֵת. "נִעְנוּ" - הַתְקַבְּלוּ.

אָמְנָם כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע הַתַּפְּלָא וְשִׂמְחָה, אָבַל רַק אַבְרָהָם
וְשָׂרָה הִבִּינוּ אֶת גְּדֹל הַנֶּס.

הֵם יָדְעוּ שֶׁמִּבֵּין זֶה יֵצֵא הַגּוֹי הַגְּדוֹל שֶׁהִבְטִיחַ ה'
לְאַבְרָהָם, וְרָעוּ יִקְבַּל אֶת הָאָרֶץ, יִהְיֶה לְגוֹי קְדוֹשׁ וְיִלְמַד
אֶת הָאֲמוֹת לְעֵבֶד אֶת ה'.

"וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הִינִיקָה בָנִים שָׂרָה

כִּי יִלְדֵתִי בֶן לְזִקְנָיו" (פְּסוּקָה ז')

📖 "מִלֵּל" - דִּבֶּר.

מִלְּבַד הַמְּלֵאכִים שׁוֹם אָדָם לֹא בָּא לְאַבְרָהָם וְאָמַר לוֹ
שְׂשָׂרָה תֵלֵד בֶּן, כִּי אִף אֶחָד לֹא הָאָמִין שֶׁשָּׂרָה תֵלֵד בֶּן
וְתוֹכַל לְהִנִּיק אוֹתוֹ כְּשֶׁהִיא בֵּת תְּשֻׁעִים.

נדאי אף אָחד לאַ האַמין, שְׁשָׁרָה תּוּכַל, לְמַרּוֹת גִּילָה,
לְהַנִּיק עוֹד בְּנִים רַבִּים מְרַב חֶלֶב.

”וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל

בְּיוֹם הַגָּמַל אֶת יִצְחָק” (פְּסוּק ח)

📖 "הגמל" - הפסיק לינוק.

לְאַחַר שְׁנַתִּים, כְּשִׁיִּצְחָק הִפְסִיק לִינוֹק חֶלֶב, עָשָׂה
אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל כְּרִי לְשִׂמְחָה בְּכִנּוּ הַחֲבִיב וְהִיקָר
וְלַהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַה' עַל הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה וְהַגִּס הַגְּדוֹל
שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ וְעַם שָׂרָה אִשְׁתּוֹ.

מי השתתף במשתה הגדול?

חַכְמֵינוּ מְסַפְּרִים, שְׁכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הָיוּ בְּמִשְׁתָּה:
אַבְיִמֶלֶךְ וְכָל מַלְכֵי כְּנָעַן שֶׁבְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, עַם שָׂרֵי
צְבָאוֹתֵיהֶם.

הַמִּשְׁתַּתְּפִים בְּמִשְׁתָּה רָאוּ בְּעֵינֵיהֶם אֶת הַפְּלֵא הַגְּדוֹל,
וְהִבִּינוּ שֶׁה' הוּא הָאֱלֹקִים וְהוּא עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ.

הֵם גַּם הִבִּינוּ שֶׁבֵּן זֶה יִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, יִלְמַד
אֶת הַבְּרִיּוֹת לְעַבֵּד אֶת ה' וְזָרְעוֹ יִנְחַל אֶת הָאָרֶץ.

בְּאֹרֵי מַלְיָם

מוֹעֵד - זְמַן 📖

פְּקֻד - זְכָר 📖

מַלְל - דְּבַר 📖

וְתַהַר - הִיְתָה בְּהַרְיִין 📖

וַיִּגְמַל - הִפְסִיק לִינוּק 📖

לְזַקְנָיו - פֶּאֶשֶׁר הָיָה זָקֵן 📖

מקורות לפרק כא (פסוקים א-ח)

פסוק א: תפילות אברהם ושרה לזכות בכך - על פי מדרש רבה (נג, ה): "הרבה תפלות נענו עמה". ואור החיים (בפסוק ג) כתב: "ואומר אשר ילדה שרה - רמז למה שהיו מתפללין תמיד, אברהם היה אומר כל הזרע שלי יהיה מצדקת זו, ושרה גם היא..."

פסוק ב: הקיום המדויק של הבטחת ה' - רש"י: "שרט לו שריטה בכותל ואמר לו, כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת, תלד".

פסוק ד: זריזותו של אברהם במצוות מילה - רלב"ג: "הלא תראה שאַבְרָהָם אבינו הזדרז למלאות מצוות ה' ומל את יצחק בנו..."

פסוק ה: האהבה הגדולה של אברהם ושרה ליצחק שנולד בעת זקנותם - אברבנאל: "...היות יצחק חביב מאד אצל אביו, מפני שבא לו שלא כמנהג הטבע".

פסוק ו: שמחת כל השומעים על לידת יצחק - רש"י: "יצחק לי - ישמח לי".

עקרות רבות נפקדו באותו היום - בראשית רבה (נג, ח).

פסוק ז: "מי מלל" - רמב"ן: "כי מי בכל השומעים שאמר לאברהם מתחלה תניק בנים שרה, אין בעולם שיאמר כן אפילו לנחמו, כי לא עלה על לב איש מעולם".

"היניקה בנים" - אם תרצה, ולא שהניקה בפועל - רד"ק: "אם מניקה אחד, כן תניק בנים אחרים, אם תרצה".

פסוק ח: המשתה הגדול היה אחרי שנתיים - רש"י: "לסוף כד חודש".

נס שפע החלב - האלשיך: "...אמר פה 'ויגדל הילד' ואחר כך 'ויגמל', שעל כן לא אמר 'וגמלהו', כי חלבה רב הוא מאד".

מטרות המשתה - א. השמחה ביצחק - רד"ק: "או עשה אברהם אבינו זה ליצחק משמחתו בו". ב. הודיה לה' - אברבנאל: "ובעבור אותו הנס העצום, עשה אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק, כדי לתת הודאה לאלקיו על הנס הזה".

השתתפות מלכי כנען ושרי צבאותיהם במשתה - בראשית רבה (נג, י): "אותן ששים ושנים מלכים שהרג יהושע, כולם היו במשתה של אברהם אבינו, ולא שלושים ואחד היו?... אלא הוא ואנטקיטור שלו (שר צבאו)".

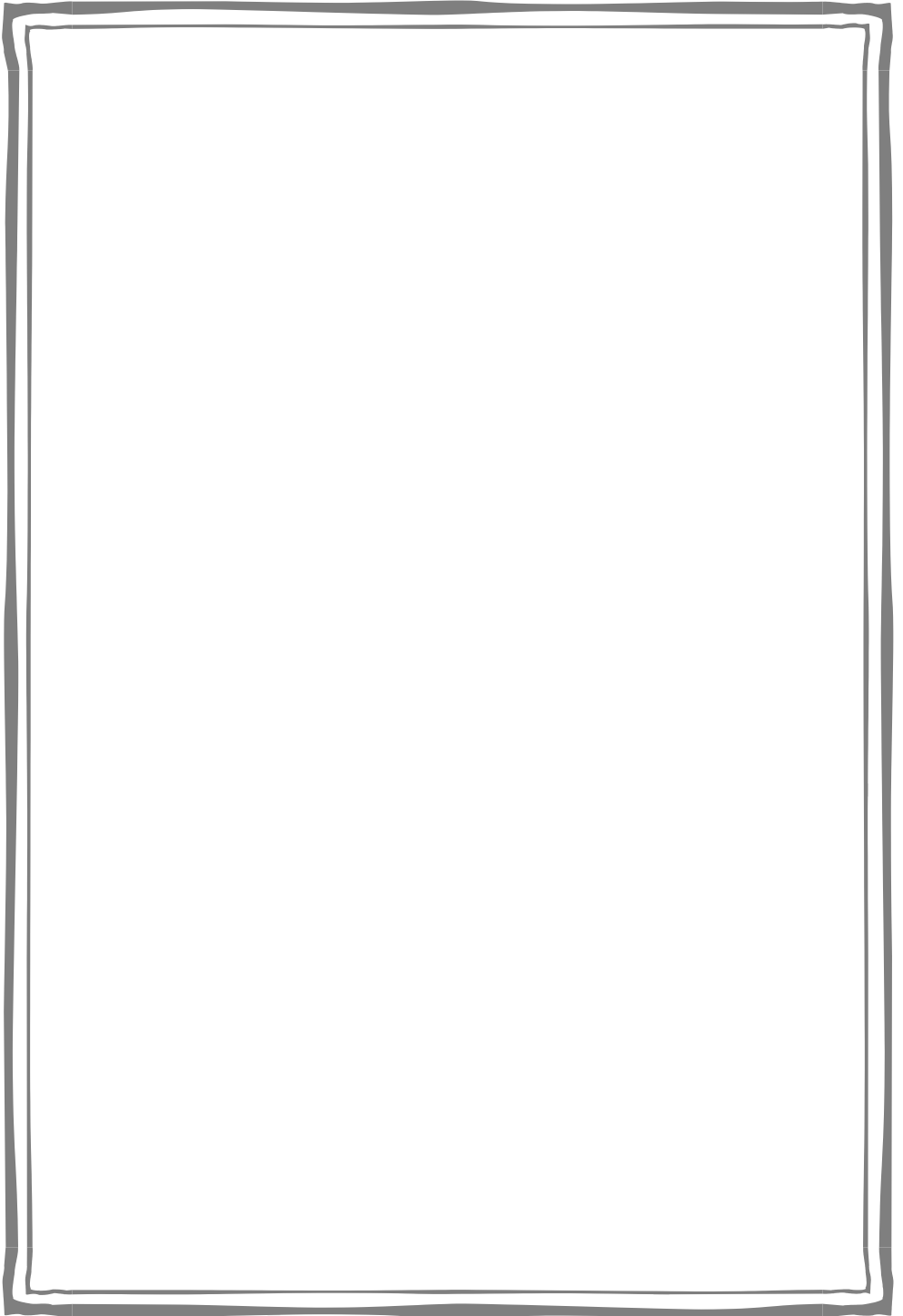
התעלות המשתתפים במשתה - על פי רשב"ם: "כלומר ידעו ויבינו כל השומעים מי האלקים... כי אין גדול כאלקים".

פרק כא

(פסוקים ט-כא)

גְּרוּשׁ וְשִׁמְעָאֵל

גְּרוֹשׁ יִשְׁמַעְאֵל

(פֶּרֶק כֹּא, פְּסוּקִים ט-כֹּא)

”וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית

אֲשֶׁר יֻלְּדָה לְאַבְרָהָם מִצִּחֶק” (פְּסוּק ט)

שָׂרָה רָאֵתָה שִׁישְׁמַעְאֵל לֹוּעַג עַל הַשְּׂמִחָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעָשׂוּ לְכַבּוֹד הַלְּדָת יִצְחָק. הוּא אָמַר לְכֻלָּם שִׁיִּצְחָק אֵינְנוּ הַבְּכוֹר אֲלָא הוּא, וְלִכֵּן הוּא לֹא יִתֵּן לוֹ לְרִשְׁתָּ אֶת רְכוּשׁ אַבְרָהָם וְגַם לֹא אֶת הָאָרֶץ.

כָּבֵר לְפָנֵי הַמְּשֻׁתָּה לֹא קָבַל יִשְׁמַעְאֵל אֶת דְּבָרֵי הַמוֹסֵר שֶׁל אַבְרָהָם. הוּא לֹא הֵלֵךְ בְּדַרְכֵי ה' וְעָשָׂה עֲבֻרוֹת חֲמוּרוֹת מְאוֹד, כְּמוֹ עֲבוּדָה זָרָה.

שָׂרָה הִצְטַעְרָה מְאוֹד עַל הַתְּנַהֲגוּתוֹ שֶׁל יִשְׁמַעְאֵל וּפְחָדָה שֶׁהוּא יִלְמַד אֶת יִצְחָק לְחֻטְא. הִיא גַם דָּאָגָה מִכֵּךְ שִׁישְׁמַעְאֵל בְּאַמֶּת יִקַּח אֶת כָּל הַרְכוּשׁ אַחֲרֵי מוֹתָם וְלֹא יִשְׁאִיר דְּבָר לְיִצְחָק.

הִיא נִגְשָׁה מִיָּד אֶל אַבְרָהָם וְאָמְרָה לוֹ:

”גְּרִשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ

כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת

עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק” (פְּסוּק י)

שָׂרָה אָמְרָה לְאַבְרָהָם לְגַרְשׁ אֶת יִשְׁמָעֵאל, כְּדֵי שֶׁכֶּלֶם יִדְעוּ שִׁישְׁמָעֵאל אֵינָנוּ הַבְּכוֹר כִּי הוּא נוֹלַד מִשְׁפָּחָה וְאֵינָנוּ הַבֵּן שְׁלֵה וְשֵׁל אַבְרָהָם.

רק יִצְחָק הוּא הַבֵּן שֶׁל שָׂרָה וְאַבְרָהָם וְהוּא יִמְשִׁיךְ אֶת דְּרָכָם וַיִּקְבֹּל אֶת רְכוּשָׁם וְאֶת הָאָרֶץ.

שָׂרָה לֹא רָצְתָה שִׁישְׁמָעֵאל יָמוּת בַּמִּדְבָּר, לְכֵן אָמְרָה לְאַבְרָהָם לְגַרְשׁ גַּם אֶת הַגֵּר אִמּוֹ יַחַד אִתּוֹ.

”וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם

עַל אוֹדֵת בְּנוֹ” (פְּסוּק יא)

לְאַבְרָהָם הָיָה קָשָׁה מְאֹד לְגַרְשׁ אֶת יִשְׁמָעֵאל מִכִּינֵן שְׂאֵהָב אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ, וְקָנָה שְׂיוֹכֵל לְלַמְדוֹ לְהִיטִיב אֶת דְּרָכָיו.

ה' הִצְדִּיק אֶת דְּבָרֶיהָ שֶׁל שָׂרָה, וְאָמַר לְאַבְרָהָם:

”כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ” (פְּסוּק יב)

מִפְּסוּק זֶה אָנוּ לוֹמְדִים שֶׁשָׂרָה אִמְנּוּ הִיָּתֵה תְּחַכְּמָה מְאֹד וְצִדְקָתָה, וְאֵף רוּחַ הַקִּדְשׁ הִיָּתֵה לָּהּ. הִיא יִדְעָה בְּרוּחַ הַקִּדְשׁ מָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה.

”כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֵרַע”

מדוע דווקא יצחק נבחר להיות ממשיכו של אברהם,
הרי גם ישמעאל היה מזרעו של אברהם?

ה' אמר לאברהם שדווקא יצחק נחשב זרעו, כי הוא בנו
מאשתו שרה ולא משפחתו, לכן רק אתו יכרת ה' ברית
לדורות עולם.

אכן רק יצחק הלך בדרך של אברהם ועבד את ה' בכל
לבו.

האם אברהם התעכב בשלוח בנו?

נאמר:

”וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בְּבֶקֶר” (פסוק יד)

אברהם הזדרז והשכים בבקר לקיים את מצות ה', אף
שהיה לו קשה מאוד לשלח את בנו ואת שפחתו.

מעשה זה מלמד אותנו גם על הכבוד הרב שרחש
אברהם לשרה אשתו.

”וַיִּקַּח לָחֶם וְחֶמֶת מִמֶּיִם”

אברהם נתן להגר לחם ומים שסיפקו להם עד שיגיעו
למקום ישוב.

מדוע הסתפק אברהם בחמת מים ולא נתן להגר כלי
גדול מלא במים?

אברהם לא רצה שהגר תצטרך לשאת משא כבד מדי
בדרך במדבר.

“ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה”

אברהם נתן את המים והלחם על שכמה של הגר כדי
שלא תצטרך להתכופף. הוא נתן לה גם כסף וזהב כדי
שיוכלו לקנות אכל ושאר דברים בדרך.

אברהם לנה את הגר וישמעאל בדרךכם אל המדבר עד
מחוץ לעיר.

בגרוש ישמעאל התפונן אברהם שהוא לא יקבל כלום
מהירושה שלו וגם לא יקבל חלק בארץ ישראל.

הגר תעשה בדרך. היא נשארה במדבר זמן רב ובינתיים
כלו (נגמרו) המים שהיו בחמת (כד קטן).

“...ותשלך את הילד תחת אחד השיחים” (פסוק טו)

כאשר ראתה הגר את בנה במצב קשה, השליכה אותו
תחת אחד השיחים כדי שיהיה לו צל.

“ותלך ותשב לה מנגד הרחק במטחוי קשת”

כי אמרה אל אראה במות הילד” (פסוק טז)

📖 "מנגד" - ממול. "כמטחוי" - במרחק יריה.

מָה הִיְתָה צְרִיכָה הַגֵּר לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר רָאָתָה אֶת בְּנֵה
חֶלֶשׁ וְחוֹלָה ?

היא הייתה צריכה להתגבר על צערָה, לחבקו ולהרגיעו.

”וַתֵּשֶׁב מִנְגִיד וַתִּשָּׂא אֶת קִלְהָ וַתְּבַדֵּן” (פסוק טו)

הגר בכֶּתֶה וְהִתְפַּלְלָה לָהּ שְׂיוֹשִׁיעַ אוֹתָם.

גם יִשְׁמַעֲאֵל בָּכָה וְהִתְפַּלֵּל לָהּ.

לְתַפְּלוֹתוֹ שֶׁל מִי שָׁמַע ה' ?

נֶאֱמַר בַּפְּסוּק:

”וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנֶּעֱר” (פסוק יז)

מדוע שָׁמַע אֱלֹקִים דוֹקָא אֶת תַּפְּלוֹתוֹ שֶׁל יִשְׁמַעֲאֵל ?

מִפְּנֵי שֶׁהוּא הִתְאַמֵּץ מְאוֹד בְּתַפְּלָה כִּינּוּן שְׂיַדַע שְׁחִיּוֹ
בְּסִפְּנָה.

וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה :

”מִכָּאן שִׁיפָה תַּפְּלוֹת הַחוּלָה מִתַּפְּלוֹת אֲחֵרִים עָלָיו
וְהִיא קוֹדֶמֶת לְהִתְקַבֵּל”.

”בַּאֲשֶׁר הוּא שֵׁם”

ה' אָמַר לְהִגָּר שְׁלֵא תִצְטַעַר כִּי שָׁמַע אֶת קוֹל בְּכִיתוֹ שֶׁל
יִשְׁמַעְאֵל וַיַּעֲזֹר לָהּ - בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, שָׁם תִּמְצָא
מִיָּם.

”וַיִּפְקַח אֱלֹקִים אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם” (פְּסוּק יט)

📖 "פקח" - פְּתַח.

ה' נָתַן חֲכָמָה לְהִגָּר לְמַצָּא בְּאֵר שֶׁהִיְתָה מְסֻתֶּרֶת
מֵעֵינֶיהָ, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁקָה אֶת הַנַּעַר.

כֵּן נִצָּל יִשְׁמַעְאֵל מֵהַסְכָּנָה, וְכֵן הִתְחִיל ה' לְקַיֵּם אֶת
הַבְּטָחָתוֹ לְאַבְרָהָם (פְּרָק יז, פְּסוּק כ):

”וַיִּשְׁמַעְאֵל שֶׁמַּעֲתִיד הִנֵּה בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי
אֹתוֹ...”.

”וַיְהִי אֱלֹקִים אֶת הַנַּעַר וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר

וַיְהִי רֹבֵה קִשָּׁת” (פְּסוּק כ)

כְּאֲשֶׁר גָּדַל יִשְׁמַעְאֵל הוּא לֹא הִתְפָּרַג מֵעֲבוּדַת כְּפָיִם,
אֲלֹא הָיָה יוֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר, מְלַסְטֵם אֶת הָעוֹבְרִים וְשׁוֹבִים
וּמְתַנְהֵג בְּפָרְאוֹת.

📖 "מלסטם" - שִׁידָד וְגִזָּל.

בְּאֹרֵי מַלְיוֹם

וּתְתַע - תַּעֲתֶה בְּדַרְךְ

וַיְכַלּוּ - נִגְמְרוּ

מִטְחוּי קֶשֶׁת - מְרַחֵק יְרִית

חַ

תִּירְאֵי - תִּפְחָדִי

לִפְקֹחַ - לִפְתֹּחַ (עֵינַיִם)

וּתְשַׁק - הַשְּׁקֵתָה (מַיִם)

וּתְרָא - רְאֵתָה

מִצְחֵק - צוּחֵק

אִמָּה - שְׁפָחָה

עַל אֹדוֹת - עַל עֵינַיִן

חֲמַת - כַּד קָטָן

שְׂכָמָה - כְּתִפָּה

מקורות לפרק כא (פסוקים ט-כא)

פסוק ט: **הלעג של ישמעאל על המשתה** - רמב"ן: "והנכון בעיני שזה היה ביום הגמל את יצחק, וראתה אותו מלעיג על יצחק, או על המשתה הגדול".

טענת ישמעאל שהוא הבכור - בראשית רבה (נג, יא): "שבשעה שנולד יצחק היו הכל שמחים, אמר להם ישמעאל - 'שוטים אתם! אני בכור ואני נוטל פי שניים מיצחק'".

סירובו של ישמעאל לקבל מוסר - ליקוטי אנשי שם: "שרה היתה אשה חכמה וצדקת וראתה בישמעאל מעלה וחסרון... והחסרון - שהוא לץ... וידוע שאברהם היה מוכיח תמיד לבניו לשמור התורה והמצוות והדריכם בדרך ישרה... והנה שרה ראתה לישמעאל מצחק בשחוק וליצנות...".

טענתו על ירושת הארץ - רש"י (לפסוק י): "עם בני וגו' - מתשובת שרה 'כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני' אתה למד, שהיה מריב עם יצחק על הירושה ואומר, אני בכור ונוטל פי שנים, ויוצאים בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים".

פסוק י: **דאגת שרה ליצחק** - צרור המור: "יש להודות על חכמינו ז"ל שאמרו שראתה הצדקת בו דברי עבירה ויראה, שיוציא את בנה לתרבות רעה".

דאגת שרה מהשתלטות ישמעאל על הירושה - על פי דברי רש"י המובאים בפסוק ט.

על ידי הגירוש ידעו הכל שיצחק הוא בנו העיקרי של אברהם - הנצי"ב:
"גרש האמה הזאת... - ובזה ידעו הכל כי יצחק בנך הוא".

חמלת שרה על ישמעאל - רמב"ן: "ואמרה שיגרש גם אמו, כי לא יוכל לעזוב את אמו ומת".

פסוק יא: אהבת אברהם לישמעאל - רד"ק: "כי אף על פי שהיה בן האמה, בנו היה, והיה אוהב אותו כי היה בכורו, והיה מרחם עליו כרחם אב על בנים".

פסוק יב: גדולתה של שרה - רש"י: "בקול רוח הקודש שבה, למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות".

יצחק עיקר זרעו של אברהם - על פי פסוקים יח-יט בפרק יז, שם נאמר,
שה' יכרות ברית עם יצחק שנולד משרה ולא עם ישמעאל.

פסוק יד: זריזותו של אברהם במצוות ה' - רד"ק: "וישכם - לעשות מצוות האל".

נתינת לחם ומים בכמות מספקת - אבן עזרא: "ונתן לה לחם ומים, מה שיספיק לה עד באר שבע, כי בגרר היה אברהם". והנצי"ב כתב: "שיער אברהם אבינו שיהא די כדי דרך כדי שתגיע לישוב אחר".

חמלתו של אברהם על הגר שלא תצטרך לסחוב הרבה - רד"ק: "נתן לה מזון ליום או ליומיים כי לא תוכל עוד שאת".

ציוד הגר בכסף וזהב - רד"ק: "וגם כסף וזהב נתן לה אף על פי שלא סיפר הכתוב, כי לא שלחה ואת הנער ריקם".

הליווי של הגר וישמעאל - רד"ק: "וישלחה - מביתו, או ליוה אותה עד חוץ לעיר". ספורנו: "ליוה אותה ברוב חסדו, כמו - 'ואהברהם הלך עמם לשלחם'".

פסוק טו: דאגת הגר לישמעאל שיהיה לו צל - אברבנאל: "ולכן השליכה את הילד תחת אחת השיחים... כדי שלא יכהו חום השמש".

פסוק טז: בקורת על הגר שעזבה את ישמעאל - על פי האברבנאל: "כי בראות הגר שגורש בנה מבית אברהם... כמעט שנתאכזרה עליו ונתייאשה".

תפילת הגר וישמעאל - אלשיך: "ותשב לה מנגד - להתפלל, כי נראה מרבותינו ז"ל כי שניהם היו מתפללים".

פסוק יז: כוחה של תפילת חולה על עצמו - רש"י על פי חז"ל: "את קול הנער - מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל".

"כאשר הוא שם" - במקום שהוא שם תמצא הישועה - רמב"ן: "הודיע אותה שלא תצטרך ללכת משם אל מעין ובור, כי במקום ההוא ירווה צמאו מיד".

פסוק יט: פקידת עיני הגר במשמעות של תוספת דעת - ספורנו: "נתן בה דעת להכיר מקום מים שהיה שם, כי לא היתה סומא מקודם לכך".

פסוק כ: מעשיו של ישמעאל במדבר - רש"י: "היה יושב במדבר ומלסטם את הבריות, הוא שנאמר: 'ידו בכל' וגו'".

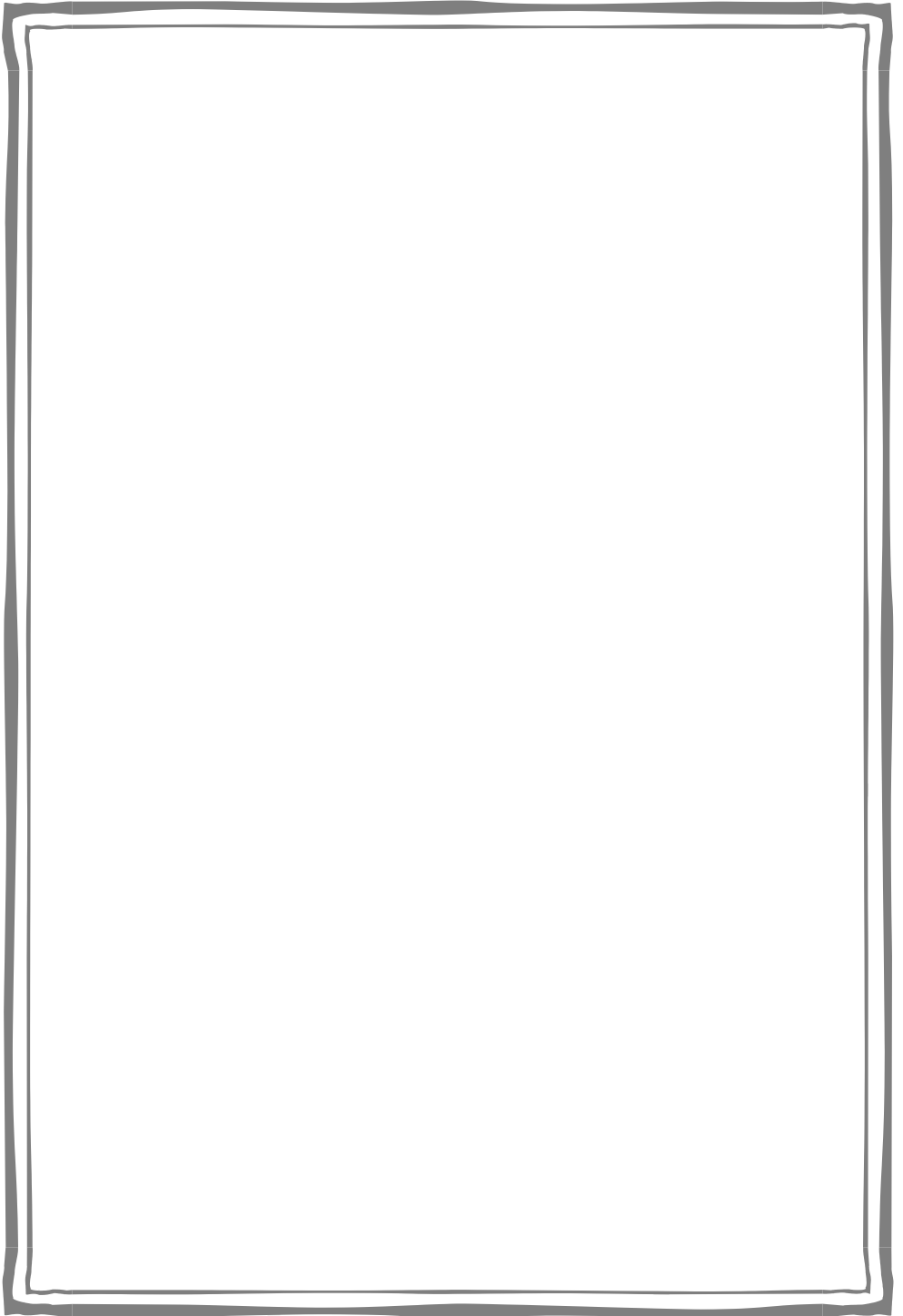
פרק כא

(פסוקים כב-לד)

אֲבָרְחֵם

פֹּזֵרֵת בְּרִית

עִם אֲבִימֶלֶךְ

אברהם פורת ברית עם אבימלך

(פרק כא, פסוקים כב - לד)

לאחר הלדת יצחק נשאר אברהם לגור בגרר שהיתה בארץ פלשתים.

"ויהי בעת ההיא

ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר

אלקים עמך בכל אשר אתה עשה" (פסוק כב)

אבימלך ושר צבאו באו לביתו של אברהם מפני שכפרו אותו מאוד. הם לא קראו לו לבוא אליהם אף שהיו ראשי הממלכה.

אבימלך ופיכול ידעו שה' אוהב את אברהם ועוזר לו. הם שמעו שאברהם נצח את ארבעת המלכים הגדולים ו שנולד לו בן לזקוניו.

הם הבינו שה' יעזור לו גם לכבש את הארץ, לכן הם פחדו שילחם נגדם וכבש את ארצם.

"ועתה השבעה לי באלקים

הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי

בחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי" (פסוק כג)

📖 "תשק'ר" - תבג'ד. "ניני" - בני.

אבימלך בקש מאברהם שישבע לו שלא יבגד בו
ובצאצאיו ולא יגרשם מן הארץ, בגלל הטובה שעשה
עמו.

איזה חסד עשה אבימלך עם אברהם?

אבימלך נתן לאברהם לשבת בארץ פלשתיים, ואף
הציע לו לבחור את המקום הטוב בעיניו.

"ויאמר אברהם אנכי אשבע" (פסוק כד)

בפסוק זה אנו רואים את ישרו של אברהם, שהכיר
טובה לאבימלך ולזרעו אחריו.

אברהם התחייב שהוא ובניו ישמרו על ההבטחה שנים
רבות ולכן נשבע על כך.

בשבועה זו הראה אברהם שפלח לאבימלך לגמרי על
הצער הגדול שגרם לו ולשרה אשתו.

"והוכיח אברהם את אבימלך"

על אודות באר המים

אשר גזלו עבדי אבימלך" (פסוק כה)

לפני שנשבע, הוכיח אברהם את אבימלך על התנהגות
עבדיו.

אברהם אהב את הצדק ולכן לא פחד להוכיח מלך גדול.

תוכחה זו הביאה לכריתת ברית שלום ביניהם.

מדוע היתה הבאר חשובה כל כך בעיני אברהם?

אברהם רצה מאוד לקבל בתזרה את באר המים מפני שממנה השקה את בני ביתו ואת עבדי הדרכים הצמאים והעייפים.

“ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך

ויברתו שניהם ברית”

אברהם ראה שאבימלך שנה את יחסו כלפיו, לכן נתן לו מתנות וכרת אתו ברית לסימן של אהבה וידידות.

אברהם נתן לאבימלך צאן ובקר ולא נתן לו עבדים ושפחות כפי שנתן לו אבימלך, מפני שלא רצה לתת למלך פלשתי עובד אלילים את עבדיו, לאחר שלמדם לעבד את ה'.

“ויצב אברהם

את שבע כבשת העאן לבדהן” (פסוק כח)

📖 "ויצב" - העמיד.

אֲבָרְהֶם לָקַח שִׁבְעַת כַּבָּשׂוֹת מִתּוֹךְ הַצֹּאן שֶׁנָּתַן לְאַבְרָמָלֶךְ
וְהֶעֱמִיד אוֹתָן בְּנִפְרָד.

"וַיֹּאמֶר כִּי אֵת שִׁבְעַת כַּבָּשׂוֹת תִּקַּח מִיָּדִי

בְּעֵבוֹר תִּהְיֶה לִי לְעֵדָה

כִּי חִפְרָתִי אֵת הַבְּאֵר הַזֹּאת" (פְּסוּק ל)

אֲבָרְהֶם הֵצִיב אֵת שִׁבְעַת הַכַּבָּשׂוֹת בְּנִפְרָד, כְּדֵי שְׂאֲבִימְלֶךְ
וְעִמּוֹ יִזְכְּרוּ תָמִיד שֶׁהַבְּאֵר הַיָּא שֶׁל אֲבָרְהֶם.

כִּי־צָד יִזְכְּרוּ ?

הַמְסַפֵּר שִׁבְעַת יִזְכִּיר לָהֶם אֵת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע מֵלִפְּנֵי
לְאַבְרָהָם עַל שִׁיכוֹת הַבְּאֵר לְאַבְרָהָם.

"וַיִּכְרְתוּ בְרִית בֵּין שִׁבְעַת" (פְּסוּק לב)

מִדּוּעַ קָרְאוּ לְמָקוֹם זֶה "בְּאֵר שִׁבְעַת" ?

הַמְלָה "בְּאֵר" הֵיא עַל שֵׁם הַבְּאֵר שֶׁחִפַּר אֲבָרְהָם,
וְהַמְלָה "שִׁבְעַת" הֵיא עַל שֵׁם הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעוּ אֲבָרְהָם
וְאַבְרָמָלֶךְ.

"וַיִּשַׁע אִשָּׁל בְּבֵּאֵר שִׁבְעַת" (פְּסוּק לג)

**"אִשָּׁל" - שֵׁם שֶׁל עֵץ. **

בפסוק זה מלמדת אותנו התורה על האהבה הגדולה של אברהם לבריות.

חכמינו זכרונום לברכה מלמדים אותנו, שאברהם נטע את האשל כדי להאכיל את אורחיו הרעבים מפרותיו.

הוא רצה שהאורחים לא יסבלו מחום המדבר, ולכן נטע דוקא אשל כי ענפיו רחבים ועושים צל גדול.

האם רק אשל נטע אברהם בשביל אורחיו?

לפי דברי חכמינו זכרונום לברכה, אברהם נטע גם פרדס של כל מיני עצי פרי, כמו תאנים, ענבים ורמונים, והיה אומר לכל אורח: "שאל מה אתן לך" - בקש ואתן לך מה שתרצה!

לא רק פרות נתן אברהם לבאים באהלו, אלא גם עוגות, בשר ומאכלים משפחים נוספים. הוא גם שמח את לבם בדין טוב ומשפח.

אברהם הוציא ממון רב על מצנת הכנסת אורחים, והכל עשה בעין טובה ונדיבה.

משרבו האורחים, הוא בנה עבורם פנדק (מלון), כדי שיוכלו לנוח ולישן מטרח הדרך.

אברהם דאג להחיות את נפש אורחיו במאכל ובמשפחה וקבלם בסבר פנים יפות למרות היותם כנענים.

הוא הצטער בלבד על כך שהיו עובדי אלילים ורשעים, והתפלל עליהם שיפסיקו להתנהג כך.

האורחים נהנו מהסעדה הטובה, ועוד יותר מהדאגה הרבה, מהאהבה, מהכבוד וממאור הפנים, והכל בשמחה ובזריזות.

כבוד רב כבודם אברהם, עד שהרגישו כמו מלכים.

הרגשה מיחדת זו גרמה לאנשים רבים לשנות את דרכם הרעה ולהיטיב את מעשיהם.

”ויקרא שם בשם ה”

לאחר הסעדה רצו האורחים להודות לאברהם. אברהם למד את אורחיו שה' הוא המיטיב והזן את העולם פלו, בטובו, בחן, בחסד וברחמים רבים, ועל כן עליהם להודות לו.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו. אמר להם: ”וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם!”

מי נקרא ”מי שאמר והיה העולם”?

הקדוש ברוך הוא נקרא ”מי שאמר והיה העולם”, לפי שברא את העולם במאמר פיו.

גַּם דְּבָרִים אֱלוֹ שְׁאֵמַר אֲבָרְהֶם הַשְּׁפִיעוּ עַל אֲנָשִׁים רַבִּים.

הֵם כָּל כֶּךָ הִתְרַשְׁמוּ מִהִתְנַהֲגוּתוֹ הַנּוֹפְלָאָה, הַנְּעִימָה וּמְלֵאת הַטּוֹב שֶׁל אֲבָרְהֶם אָבִינוּ, שֶׁהֲלַךְ בְּדַרְךְ ה', וְרָצוּ אִף הֵם לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ זֶה.

הֵם הִחְלִיטוּ לְהַפְסִיק לְעַבֵּד אֱלִילִים וּלְהִתְחִיל לְעַבֵּד אֶת ה'.

בְּאִוְרֵי מַלִּים

עַל אוֹדוֹת - עַל עֵינָן

בַּעַת - בְּזִמָּן

גְּזָלוּ - לְקַחוּ בְּכֹחַ

שׁוֹר צָבָא - מְפַקֵּד הַצָּבָא

וַיִּצַב - הָעֵמִיד

הִנֵּה - כֹּאן

לְבַדְהֵן - לְבַד

תִּשְׁקֹר - תִּרְמָה

בַּעֲבוּר - בְּשִׁבִיל

יִנִּי - בְּנֵי

עֵדָה - סִימָן לְהוֹכְחָה וְזִכְרוֹן

נִקְדֵי - בְּנוֹ שֶׁל בְּנֵי

אֲשֵׁל - סוּג עַץ

לְהוֹכִיחַ - לְהַגִּיד "עֲשִׂית חַטָּא,

עֲלֶיךָ לְתַקְּנוּ"

מקורות לפרק כא (פסוקים כב-לד)

פסוק כב: אבימלך הבין מהנסיים שנעשו לאברהם שה' עמו – רש"י ורשב"ם.

פסוק כג: אבמילך ידע שה' נתן לאברהם את הארץ ופחד שבניו יכבשוה – רמב"ן (בראשית כו, כט).

פסוק כד: תוכחת אברהם בנחת – על פי דבר חז"ל בבראשית רבה (נד, ג): "כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה... כל שלום שאין עמו תוכחה אינו שלום...".

פסוק לג: אשל – א. אילן – פשט הפסוק, וכן תרגם אונקלוס. ב. פרדס סוטה (י ע"א).

"שאל מה אתן לך" – בראשית רבה (נד, י).

אברהם בנה פונדק לאורחים – יומא (י ע"א).

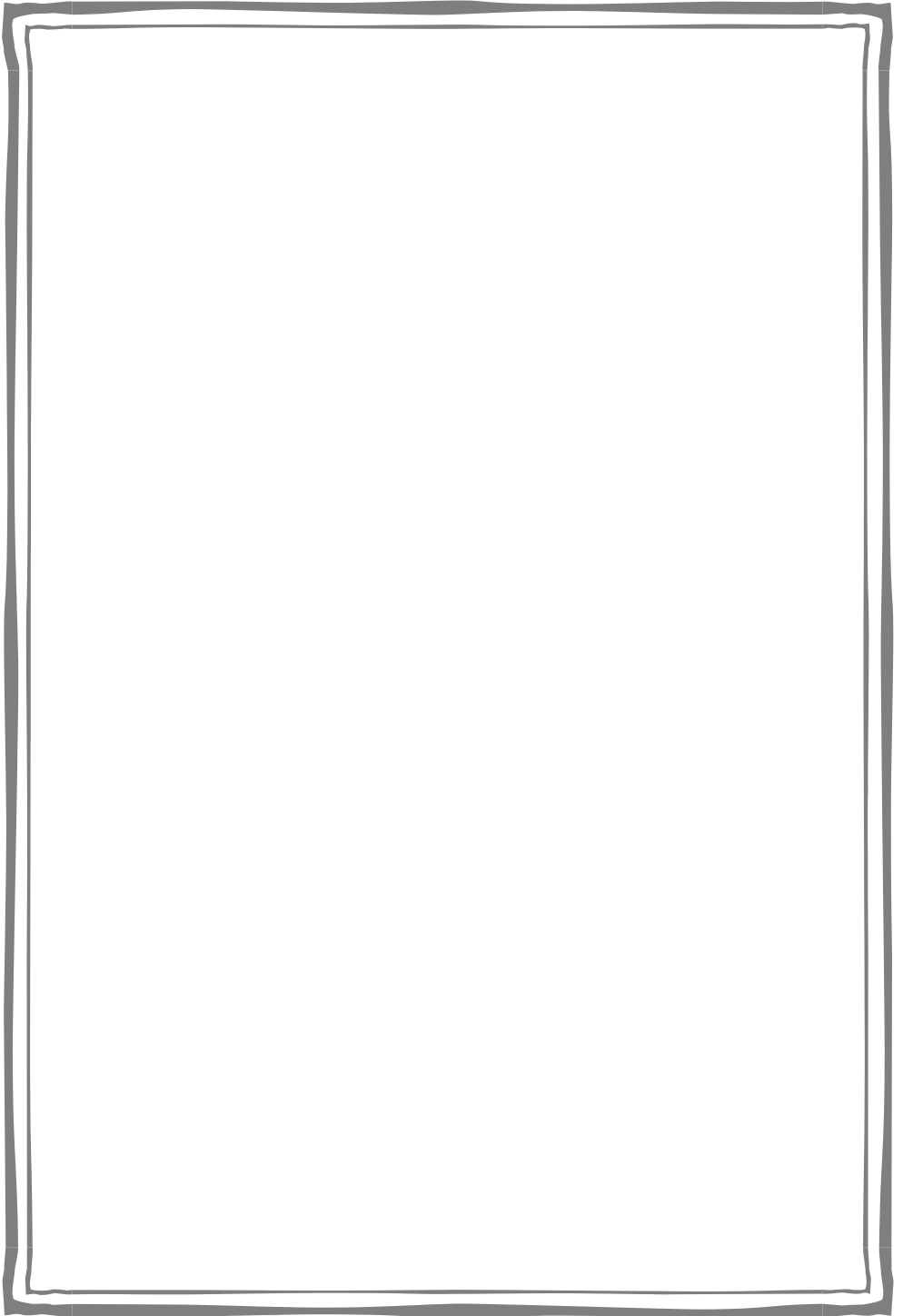
אברהם לימד את האורחים לברך לה' כאשר רצו לברכו - מדברי חז"ל במסכת סוטה (י ע"א): "לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו", משמע שאברהם לא התנה את האכילה בברכה, וגם לאחר האוכל לא כפה עליהם לברך, אלא רק לאחר שפנו אליו כדי לברכו, עמד ולימדם לברך לה'.

פרק כב

עֵקֶדֶת יַעֲחֹק

עֲקֵדַת יִצְחָק

(פָּרָק כב)

נְסִיּוֹנוֹת רַבִּים הִתְנַסָּה אֲבִרְהָם: ה' צָוָה אוֹתוֹ לַעֲזֹב אֶת אֲרָצוֹ וּמוֹלְדֹתוֹ, לְמוֹל אֶת עַצְמוֹ בְּגִיל תַּשְׁעִים וְתַשְׁעִים, לְגַרֵּשׁ אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ, וְעוֹד.

אֲבִרְהָם שָׁמַע בְּקוֹל ה' וְקָיָם בְּשִׁמְחָה וּבְאַהֲבָה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ.

וְהִנֵּה הִגִּיעַ הַנְּסִיּוֹן הָעֲשִׂירִי - הַקָּשָׁה מְכֻלָּם - נְסִיּוֹן הָעֲקֵדָה.

”וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה”

לְאַחֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁאֲרָעוּ עִם אַבְרָמָלֶךְ וְקוֹרוֹת חַיֵּיו בְּבֵאֵר שָׁבַע.

”וַיְהִי אֲלֵקִים נֹסֶה אֶת אֲבִרְהָם

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי” (פְּסוּק א)

אֲבִרְהָם עָנָה וַאֲמַר לֵה' שֶׁהוּא מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יֹאמֶר אֵלָיו, וְהַכֹּל בְּזַרְיּוֹת וּבְאַהֲבָה.

”וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ

אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק”

מדוע נקרא יצחק בנו יחידו של אברהם, הרי גם ישמעאל היה בנו?

מפני שרק יצחק היה בנו של אברהם משרה אשתו ולא משפחה, ורק הוא נחשב זרעו של אברהם.

”ולך לך אל ארץ המזרחה

והעלהו שם לעולה” (פסוק ב)

ה' צנה את אברהם לקחת את בנו יצחק אל ארץ המזרחה, היא ירושלים, ושם להעלותו לקרבן עולה.

האם התנסה כבר אברהם בנסיון קשה כמו זה?

נדאי שלא, הרי יצחק היה בנו יחידו משרה אשתו. שנים רבות צפה אברהם להלדתו, ומשנולד הלך בדרך ה' במעשיו ובמדותיו, ואברהם אהבו אהבה רבה.

”על אחד ההרים אשר אמר אליך”

ה' לא גילה לאברהם לאיזה הר ילך, כדי להרבות את שכרו על ששומע בקולו והולך למקום שאינו מכיר.

מה עשה אברהם לאחר הצווי?

נאמר:

”וישכם אברהם בבקר” (פסוק ג)

אֲבָרְהֶם הַשְּׂפִים לְקוֹם מִיַּד בְּאוֹר הַבּוֹקֵר כְּדֵי לְהַזְדַּרֵּז
וּלְקַיֵּם אֶת דְּבַר ה'.

”וַיַּחְבֵּשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ”

מִדּוּעַ קָשֶׁר אֲבָרְהֶם אֶת חֲמוֹרוֹ בְּעֶצְמוֹ וְלֹא נָתַן לְאֶחָד
מֵעֲבָדָיו לְחַבְשׁוֹ?

אֲבָרְהֶם רָצָה לְקַיֵּם אֶת דְּבַר ה' בְּעֶצְמוֹ, וְלֹא הִתְבַּיֵּשׁ
לְעֲשׂוֹת מְלָאכָה שְׂבִדְרָךְ כְּלָל הֵיטָה מְטֻלַת עַל הָעֲבָדִים.

מָה נִפְלְאָה הֵיטָה יִרְאַת הָאֱלֹקִים שֶׁל אֲבָרְהָם !

”וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ”

אֲבָרְהֶם לָקַח אִתּוֹ שְׁנַיִם מִמְשָׁרְתָיו, שְׁיִלוּוֵהוּ בְּדֶרֶךְ
וַיַּעֲזְרוּ לוֹ.

”וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלֶה”

📖 ”וַיִּבְקַע” - חֲתָךְ.

מִדּוּעַ בָּקַע אֲבָרְהֶם אֶת הָעֲצִים בְּבָאָר שֶׁבַע וְלֹא סָמוּךְ
לְהַר הַמּוֹרִיָּה?

אֲבָרְהֶם דָּאָג לְהַכִּין הַכֹּל מִרְאֵשׁ, כְּדֵי שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ
לְהִתְעַכֵּב וּלְחַפֵּשׂ עֲצִים בְּדֶרֶכּוֹ לְהַר הַמּוֹרִיָּה.

”וַיִּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹקִים”

אֲבָרְהֶם קָם וְהִזְדַּרְזוּ לְלַכֵּת אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה.

”בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו

וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחוֹק” (פְּסוּק ד)

כִּיצַד הִפִּיר אֲבָרְהָם אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחוֹק?

אֲבָרְהָם רָאָה עָנָן קָשׁוּר עַל הַהָר.

וְכךָ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָה:

”אָמַר לוֹ לְיִצְחָק: יְרוּאָה אֶתָּה מָה שְׂאֲנִי רוּאָה?
אָמַר לוֹ: יֵאֱנִי רוּאָה הָר נָאָה מִשְׁבַּח וְעָנָן קָשׁוּר
עָלָיו. אָמַר לְנִעְרָיו: יְרוּאִין אַתֶּם כָּלוּם מִשְׁהוּ? אָמְרוּ
לוֹ: יֵאִין אָנוּ רוּאִין אֶלָּא מִדְּבָרוֹתִי.”

📖 "קשור" - נוגע.

מִפְּנֵי מָה לֹא רָאוּ הַנְּעָרִים אֶת עָנָן ה'?

מִפְּנֵי שֶׁה' רָצָה שְׂרַק אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק יֵרָאוּ אֶת הַמָּקוֹם
הַקָּדוֹשׁ שֶׁבּו שָׁכַן עָנָן ה'.

”וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל נְעָרָיו

שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנְּעָר נִלְכָּה עַד פֹּה

וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשׁוּבָה אֵלֵיכֶם”

אברָהָם אָמַר לְנִעְרָיו שִׁישְׁבוּ לְשָׁמֶר עַל הַחֲמוֹר, וְהוּא
וְיִצְחָק יֵלְכוּ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַה' וַיָּשׁוּבוּ.

”וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עֵצֵי הָעוֹלָה

וַיִּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנוֹ... וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו” (פְּסוּקוֹ ו)

אַבְרָהָם וְיִצְחָק הֵלְכוּ בַיַּחַד, בְּרִצּוֹן גָּמוּר, לְהַקְרִיב קֶרְבָּן
לַה'. יִצְחָק חָשַׁב שֶׁהֵם הוֹלְכִים לְהַקְרִיב כֶּבֶשׂ לְעוֹלָה
וְהַלֵּךְ בְּרִצּוֹן וּבְשִׂמְחָה, וְאַבְרָהָם, שֶׁיָּדַע שֶׁהוּא הוֹלֵךְ
לְהַקְרִיב אֶת יִצְחָק, גַּם הוּא הֵלֵךְ בְּרִצּוֹן שָׁלֵם כְּמוֹ יִצְחָק.

כְּשֶׁהִתְחִילוּ לְלַכֵּת, עָדִין לֹא יָדַע יִצְחָק שֶׁהוּא הַקֶּרְבָּן,
וְלָכֵן שָׂאֵל:

”הֲנֵנּוּ הָאִישׁ וְהָעַצִּים וְאִיֵּה הַשֶּׁה לְעוֹלָה” (פְּסוּקוֹ ז)

שָׂאֵלְתוּ שֶׁל יִצְחָק הִיָּתָה: הֵיכֵן הַכֶּבֶשׂ לְקֶרְבָּן?

וְאַבְרָהָם עָנָה:

”אֱלֹקִים יִרְאֶה לוֹ הַשֶּׁה לְעוֹלָה בְּנִי” (פְּסוּקוֹ ח)

אַבְרָהָם עָנָה לְיִצְחָק בְּאַהֲבָה רַבָּה, ה' יִבְחַר לוֹ שֶׁה, וְאִם
אֵין שֶׁה, סִימָן שֶׁבְּחַר בְּךָ, בְּנִי הָאֱהוּב, לְהִיּוֹת הַקֶּרְבָּן.

מִמָּלִים אֵלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הִבִּין יִצְחָק שֶׁה' בְּחַר בּוֹ לְהִיּוֹת
קֶרְבָּן.

יִצְחָק קָבַל אֶת דְּבָרֵי אָבִיו בְּלֵב שָׁלֵם וְהֵלֵךְ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת
אֶת רְצוֹן ה'.

וְכֵן נֶאֱמַר:

”וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו”

מָה נִפְלְאָה הִיְתָה מְסִירוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל יִצְחָק וְאַהֲבָתוֹ
לָה'!

וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה שֶׁאָמַר יִצְחָק לְאָבִיו:

”אִם בָּחַר ה' בִּי, הֲרִי נִפְשִׁי נְתוּנָה לוֹ”.

”וַיְבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹקִים

וַיְבִן שָׁם אֲבָרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ

וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֲצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ

וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֲצִים” (פְּסוּק ט)

מִיָּד כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַמּוֹרֵיָה בָּנָה אֲבָרָהָם מִזְבֵּחַ. הוּא
סֵדֵר אֶת הָעֲצִים, קָשַׁר אֶת יִצְחָק וְשָׂם אוֹתוֹ עַל הָעֲצִים.

”וַיִּשְׁלַח אֲבָרָהָם אֶת יָדוֹ

וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכָלֹת לְשַׁחֵט אֶת בְּנוֹ” (פְּסוּק י)

האם היה עוד אדם מאז בריאת שמים וארץ שהיה
עומד בנסיון כזה?!

”ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים

ויאמר אברהם אברהם”

מלאך ה' קרא לאברהם בשמו פעמים - ”אברהם
אברהם”, כדי שישים לב לדברי המלאך ויעצור את ידו.
מלבד זה, קריאה כפולה זו נבעה מתוך החבה הגדולה
לאברהם שעמד בנסיון הגדול.

”ויאמר הנני”

אברהם ענה בענוה ובזריזות שהוא מוכן לעשות את
כל אשר יאמר לו ה' אלוהיו.

”ויאמר אל תשלח ידך אל הנער

ואל תעש לו מאומה” (פסוק יב)

📖 "תעש" - תעשה. "מאומה" - דבר.

מלאך ה' אמר לאברהם בשם ה' לא לעשות דבר
ליצחק.

כאן גלה המלאך, שלא הייתה פונת ה' שאברהם ישחט
חלילה את יצחק, אלא הכל היה נסיון.

ה' רוֹצֵה שְׁבַנֵי הָאָדָם יִחִיו וַיַּעֲבְדוּ אוֹתוֹ וְלֹא שְׂמֹתוֹ.

”כִּי עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי יֵרָא אֱלֹקִים אֶתָּה”

מֵלֶאךָ ה' קָרָא לְאַבְרָהָם בְּשֵׁם שֶׁל גְּדוּלָה, ”יֵרָא אֱלֹקִים”. הַמֵּלֶאךָ לֹא הִתְפֹּנֵן לומר שְׂאֲבָרָהֶם מִפְּחַד מִהַעֲנֵשׁ שֶׁל ה', אֲלֵא הִתְפֹּנֵן לומר שְׂאֲבָרָהֶם יוֹדֵעַ אֶת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל ה' וְלִכֵּן יֵרָא מִמֶּנּוּ.

”וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת בְּנֵךְ אֶת יַחֲדָךְ מִמֶּנִּי”

אַבְרָהָם שָׁמַע לְצוּוֵי ה' וְלֹא נִמְנַע מִלְהַעֲלוֹת לְעוֹלָה אֶפְלוֹ אֶת הַבֵּן הַיָּקָר לוֹ מִכֹּל.

”וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנִה אֵיל” (פְּסוּק יג)

ה' זָמַן לְאַבְרָהָם אֵיל כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְהַקְרִיבוֹ בְּמָקוֹם בָּנוּ. אַבְרָהָם שָׂמַח שְׂיֻכַּל לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן לַה'.

”וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא

ה' יִרְאָה

אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאָה” (פְּסוּק יד)

אַבְרָהָם קָרָא לַמָּקוֹם הָעֶקְדָה - ”ה' יִרְאָה”.

מָה הֵיטָה כּוֹנֵנָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּקִרְיָאָה זוּ ?

בְּקִרְיָאָה זֹו לֹא בִקֵּשׁ אֲבָרָהֶם שְׂכָר לְעֲצָמוֹ עַל עֲמִידָתוֹ
הַמְּפֹלָאָה בְּנִסְיוֹן הַגָּדוֹל, הוּא חָשַׁב עַל בְּנָיו וְעַל בְּנֵי
בְּנָיו בְּכָל הַדּוֹרוֹת וְרָצָה בְּטוֹבָתָם.

מָה בִקֵּשׁ אֲבָרָהֶם בְּשָׂבִיל בְּנָיו?

“ה' יִרְאֶה” - בְּזִכּוֹת עֲקֵדָה זֹו בִקֵּשׁ אֲבָרָהֶם שֶׁה' יִסְלַח
לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה בְּמִשְׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, וְיִצְיִלֵם מִכָּל
צָרָה.

“אֲשֶׁר יֹאמֵר הַיּוֹם” - בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יִזְכְּרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הַיּוֹם הַגָּדוֹל הַזֶּה וְיִתְפַּלְּלוּ:

“בְּהַר ה' יִרְאֶה” - רָאָה ה' וְהִסְתַּכַּל עַל הַמְּזֻבַּח בְּהַר
הַמּוֹרִיָּה וַיִּזְכֹּר אֶת מַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה.

אֵיזָה מְבִנָּה נִבְנְהָ, לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת, עַל אוֹתוֹ הַר
שֶׁעָלָיו עֲקַד אֲבָרָהֶם אֶת יִצְחָק?

עַל הַר גֵּזַה - הַר הַמּוֹרִיָּה - נִבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַמְּקוֹם
הַקָּדוֹשׁ בְּיִתְרוֹ, שֶׁאֵלָיו עוֹלִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְרַגֵּל לְרֵאוֹת
וְלִהְרֵאוֹת לְפָנָיו ה'.

בְּמַלְיָם “ה' יִרְאֶה” הִתְכַּוֵּן אֲבָרָהֶם לְבִקֵּשׁ נוֹסֶפֶת: שֶׁה'
יִבְחַר בְּמְקוֹם זֶה לְהִשְׁרוֹת בּוֹ אֶת שְׂכִינָתוֹ.

מִשְׁפָּסִים אֲבָרָהֶם אֶת בִּקְשָׁתוֹ, קָרָא אֵלָיו מִלְּאַךְ ה' שְׁנִית:

”וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נָא אֵל ה’

כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה

וְלֹא חָשַׁבְתָּ אֶת בְּנֵד אֶת יַחֲדָד” (פְּסוּק טז)

נְסִיּוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה נְסִיּוֹן כָּל כֶּךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא, וְאַבְרָהָם
עָמַד בּוֹ בְּצוּרָה נִפְלְאָה, עַל כֵּן זָכָה אַבְרָהָם שֶׁה’ הִבְטִיחַ
לוֹ וּלְזָרְעוֹ הַבְּטָחוֹת רַבּוֹת.

ה’ נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם שֶׁהַבְּטָחוֹת אֵלָיו יִהְיוּ לְעוֹלָם וְלֹא
יִפְסְקוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת.

”כִּי בָרַךְ אַבְרָהָם”

ה’ הוֹסִיף עַל הַבְּרָכוֹת הַקּוֹדְמוֹת, שֶׁיִּבְרַכְהוּ בַּבְּרָכָה וְעוֹד
בְּרָכָה, לְלֹא הַפְּסֵק.

”וְהִרְבֵּה אֲרֵבָה אֶת זָרְעוֹ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם

וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם”

עַד יוֹם זֶה בִּרְכוּ ה’ שִׁיְהִיָּה זָרְעוֹ כְּכּוֹכְבֵים וְכַעֲפַר הָאָרֶץ
וְכָאֵן הוֹסִיף שִׁיְהִיָּה זָרְעוֹ כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם לְרַב.

”וַיִּרְשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר אוֹיְבָיו”

ה’ הוֹסִיף לְבָרְכוֹ, שֶׁבָנְיוֹ יִכְבְּשׁוּ אֶת עָרֵי אוֹיְבֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ
בָהֶן.

”וְהִתְבָּרְכוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ” (פְּסוּק יח)

הַגּוֹיִים יְבָרְכוּ אֶת בְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ לָהֶם: ”תְּהִי כְפָרְעוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם”.

בְּחֶרֶן בִּרְךְ ה' אֶת אַבְרָהָם שֶׁהַגּוֹיִים יְכַבְּדוּהוּ וַיְבָרְכוּ אֶת
בְּנֵיהֶם שִׁיחִיו כְּמוֹתוֹ, וְעָכְשׁוּ הוֹסִיף ה' לְבָרְכוֹ, שֶׁהַגּוֹיִים
יְכַבְּדוּ גַם אֶת בְּנָיו וַיִּרְצוּ לִהְיוֹת כְּמוֹתָם.

”עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַעַתָּ בְּקוֹלִי”

מִפְּנֵי שֶׁשָׁמַעַתָּ בְּקוֹלִי.

”וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו

וַיְקוּמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שֶׁבַע” (פְּסוּק יט)

אַבְרָהָם הִתְנַהֵג בְּעֲנָנָה רַבָּה. הוּא הִסְתִּיר מִנְעָרָיו אֶת
הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעָשָׂה וְאֶת דְּבָרֵי ה' אֵלָיו וַחֲזַר אִתָּם לְבְּאֵר
שֶׁבַע בְּלִי לֹאמַר לָהֶם דְּבַר.

נִהְגוּ בַקְּהֵלוֹת יִשְׂרָאֵל לְקַרְא בְּכָל בְּקָר, בְּתַחֲלַת תְּפִלַּת
שְׁחִרִית, אֶת פְּסוּקֵי מַעֲשֵׂה הָעֵקֶדָה.

לְאַחַר פְּסוּקֵי הָעֵקֶדָה מוּבָא בַפְּסוּדִיִּים גִּסַּח מִיַּחַד שָׁבוּ
אָנוּ מִבְּקָשִׁים מְה' שִׁירְחָם עָלֵינוּ בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם שֶׁהֵלַךְ
לְעִשׂוֹת אֶת רְצוֹן ה' בְּלֵב שָׁלֵם, וְכֵן אָנוּ אוֹמְרִים:

"רבנו של עולם! כמו שכבש אברהם אבינו את רחמי לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיך את בעסך מעלינו ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עמנו ה' אלקינו במדת החסד ובמדת הרחמים, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך. וקיים לנו ה' אלקינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך באמור: 'וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר'."

עם שובו של אברהם לבאר שבע, התבשר שלנחור אחיו נולדו שמונה בנים, והבן הקטן ביותר נקרא בתואל.

"ובתואל ילד את רבקה" (פסוק כג)

הרחק מארץ כנען, בארם נהרנים, נולדה רבקה.

התורה מספרת על כל בני המשפחה רק בשביל רבקה הצדקת.

במעשה העקדה נפגשנו עם דמותו המפלאה של יצחק, ועם אהבתו הגדולה לה'. התורה למדה אותנו שרק יצחק ראוי להיות ממשיכו של אברהם.

לכן מספרת לנו התורה כאן על רבקה, אשר בה בחר ה' לבנות יחד עם יצחק את בית ישראל.

בְּאִוְרֵי מִלִּים

הַנְּנִי - הַנְּהָ אֲנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן	וַיַּעֲקֹד - קִשָּׁר
יַחֲדָיִךְ - הָאֶחָד שְׁלֹךְ	מֵאוֹמֶה - דָּבָר
עוֹלָה - קִרְבָּן	לְחַשׁוֹךְ - לְמַנְעֵי, לֵא לְתֵת
לְחַבֵּשׁ (חֲמוֹר) - לְקִשׁוֹר אֶפֶף	אֵיל - הַזֵּכֶר בִּפְנֵי שָׁמַיִם
לְבַקֵּעַ - לְחַתּוֹךְ	נֶאֱחָז - נִתְפָּס
לְשֵׁאת עֵינַיִם - לְהִסְתַּכֵּל לְמַרְחֵק	סִבְךָ - עֵצִים צְפוּפִים
עַד כֹּה - עַד שֵׁם	יַעַן - בְּגִלְלָה
מֵאֲכָלֶת - סִכִּין	יִירֶשׁ - יִכְבֹּשׁ
אִיָּהּ - אִיפֹה	שַׁעַר (אוֹיְבוֹי) - עִיר
וַיִּבֶן - בְּנָה	עֵקֶב - בְּגִלְלָה
לְעַרְךָ (עֵצִים) - לְסֹדֵר	

מקורות לפרק כב

אברהם עשה את דבר ה' בשמחה ובאהבה - על פי המשנה (מסכת אבות פ"ה, מ"ד): "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו ע"ה" (חיבתו - אהבתו לה).

פסוק א: "אחר הדברים" - אחר המאורעות שבפרק הקודם - רד"ק: "אחר מה שקרה לאברהם עם אבימלך וארכו לו שם הימים, ובא לו לבאר שבע לגור שם, היה הדבר הזה שניסה אלוקים את אברהם".

"הנני" - א. הכנת האדם לדבר - רש"י: "כך היא ענייתם של חסידים, לשון ענוה ולשון זימון". **ב. נכונות לעשות הכל** - אור החיים: "פירושו: הריני מוכן לכל אשר תאמר אלי". **ג. לשון זריזות** - רש"י (לז, יג): "הנני - לשון ענוה וזריזות".

פסוק ב: יצחק נקרא בנו יחידו של אברהם כי הוא עיקר זרעו - רמב"ן: "בעבור היותו בן הגבירה, והוא לבדו אשר יקרא לו 'זרע', קראו יחידו".

ארץ המוריה - ירושלים - רש"י.

פסוק ג: זריזות אברהם במצוה - רש"י: "נודרו למצוה". רד"ק: "השכים לעשות רצון האל".

רצונו הגדול של אברהם בקיום המצוה - רש"י: "הוא בעצמו, ולא ציוה לאחד מעבדיו, שהאבה מקלקלת את השורה". ובעל "יפה תואר" על המדרש כתב: "מאהבה... אשר לאדם על איזה דבר, ימהר בנפשו ולא יתאפק להמתין על עבדיו, או כי לא יתבונן על גנות הדבר, כי האהבה תעזור עיניו ולא יראה, לכן לא יבוש האדון לעשות מעשה עבד".

שני הנערים היו משרתיו - רד"ק: "הרגילם ללכת עמו לשמשו".

בקיעת העצים בביתו לשם זריזות במצוה - רמב"ן: "זריזותו במצוה, אולי לא ימצא שם במקום שהוא עצים, והולכים שלושה ימים".

פסוק ד: הכרת המקום על ידי ענן ה' - רש"י בשם חז"ל.

פסוק ו: הליכת אברהם ברצון כמו יצחק - רש"י: "אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ובשמחה, כיצחק שלא היה מרגיש בדבר".

פסוק ח: נכונותו של יצחק להיעקד - רש"י: "ואף על פי שהבין יצחק שהוא הולך (להיעקד) 'יילכו שניהם יחדיו', בלב שווה". ורד"ק כתב: "כלומר, בלב אחד, כי קבל הכל מאהבה, למסור נפשו לאל ולהקריבה לפניו".

"אם בחר בי, הרי נפשי נתונה לך" - מדרש תנחומא (וירא כג).

פסוק יא: קריאת שם אברהם פעמיים - א. כדי שישמע מהר ויוריד את ידו - רד"ק: "כפל לו השם כדי שישמע מהר וימנע משוחטו". וביתר הרחבה כתב הכלי יקר: "לפי שבשעה שעסק במצוות עקידת בנו, היה כל כך טרוד במצוה לגומרה כהלכתה, עד שלא היה נותן לב לקול הקריאה".
ב. הקריאה הכפולה היתה מתוך חיבה - רש"י: "לשון חיבה הוא, שכופל את שמו". והוסיף בעל הכלי יקר: "ואחר שעמד בנסיון אז נראה לעין כל ביתר שאת וביתר עז (חיבתו) על כן קראו 'אברהם אברהם', שני פעמים, לשון חיבה".

"ירא אלקים" - יראת רוממות ולא יראת העונש - צרור המור: "ולכן המעלה הגדולה שבכל המעלות הוא ירא אלוקים מצד מעלתו וגדולתו [של ה'] ולא מצד סיבה אחרת [כמו עונש], והראשונה [יראת ה' המעולה], למעלה [מדרגתה מעל] מאהבת ה'".

אהבתו האדירה של אברהם לה' - מרן הראי"ה קוק, עולת ראייה: "ויעקד את יצחק בנו - התכונה של שלהבת אש הקודש של אהבת ה' ותשוקת הנשמה, בהמון גליה ובכל שטפי עוזה הסואנים, למלא בכל עוז את הציווי המוחלט, התגברה בכל תקפה...".

פסוק יג: "וירא והנה איל אחר נאחז" - הרד"ק: "...ואם (אולי) מצא אברהם הרועה, נתן לו מחיר האיל, כי לא העלה עולה לה' חינם" (הבאנו מקור זה, אף שלא כתבנו אותו לילדים, כדי להראות את גדולתו של אברהם, שלמרות שהיה בשיא התעלותו נהג ביושר עם הבריות).

סכום לפְרָשׁוֹת לַךְ לְךָ - וּיְרָא

בְּפְרָשׁוֹת לַךְ לַךְ וּיְרָא נִפְגְּשָׁנוּ עִם אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, הָאָדָם
הַגָּדוֹל בְּעֵנָקִים.

בְּאַבְרָהָם בָּחַר ה' לְהִיּוֹת לוֹ לְאֱלֹקִים וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו וְעַל כֵּן
כָּרַת עִמּוֹ בְרִית וְהִבְטִיחַ לוֹ שְׂשֻׁקִים מִמֶּנּוּ גוֹי גָּדוֹל שְׂשֻׁבִיא
בְּרָכָה לְכָל מִשְׁפָּחוֹת הָאָדָמָה. ה' כָּרַת עִמּוֹ גַם בְּרִית בְּלִפְיֵד
אֵשׁ, לָתֵת לוֹ וּלְזָרְעוֹ אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן, הַנּוֹבְחָת מִכָּל
הָאֲרָצוֹת.

אַבְרָהָם אַבְיָנוּ אָהַב אֶת ה' בְּכָל לְבוֹ, שָׁמַע בְּקוֹלוֹ וְהִתְגַּבֵּר
כְּאִרֵי לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹת ה' גַּם כַּאֲשֶׁר הִצְוִיִּים הָיוּ קָשִׁים
בְּיֹתֵר.

אַהֲבָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֵל ה' וַיִּרְאֵתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ כֹּה גְדוֹלוֹת עַד
שֶׁעָמַד בְּנִסְיוֹן הַמֶּלֶאךָ שֶׁל עֲקָת יִצְחָק בְּנֵוֹ.

אַבְרָהָם נָתַן כְּבוֹד רַב לְאוֹרְחָיו, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָה הִתְאַמֵּץ
לְלַמְּדָם כִּי־צַד לַעֲבֹד אֶת ה' וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו. אֲלֵפִים רַבִּים
שָׁבוּ אֵל ה' בְּזִכְרוֹתוֹ, לְמַדּוֹ מִמֶּנּוּ חֻכְמָה, יִרְאֵת ה' וּמַעֲשֵׂים
טוֹבִים.

אהבה רבה אהב אברהם את יצחק בנו, שנולד לאחר שנים
רבות של תפלה לפרי בטן.

כשנולד, עשה אברהם משתה גדול מתוך שמחה והודיה לה'
על חסדו הגדול שעשה עמו ועם שרה אשתו.

אברהם התנהג בענוה גדולה, קרא לאורחיו אדונים, בעוד
את עצמו החשיב לעפר ואפר.

לאורך כל הדרך הלכה עמו שרה אשתו שאותה אהב מאד.
שרה היתה שתפה לכל מעשיו הטובים, עזרה לו בהכנסת
האורחים, למדה נשים רבות לעבד את ה' והתנהגה בענוה
ובצניעות.

כשם שאברהם זכה לנבואה כך זכתה שרה לרוח הקדוש.

ה' אהב את אברהם ואת שרה אהבה רבה, השגיח עליהם,
הגן עליהם מפני אויביהם וברכם בכל: בארך ימים, בעשר
ובכבוד. ה' עשה למענם נסים - הגדול שבהם היה שפקדם
בבן למרות גילם המפלג.

ה' ברח את זרעם בכרכות רבות והבטיח שישמר עמם את
הברית להם ולזרעם לדורות עולם בארץ כנען.